

Ч. 6(125) Р. XXIX

Авангард

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

Авангард

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

ДВОМІСЯЧНИК, ВИДАЄ
ЦЕНТРАЛЬНА УПРАВА СУМ

VANGUARD – bi-monthly

Official Press Organ of the Ukrainian
Youth Association in Exile

AVANTGARDE– bimestriel

Revue de Jeunes éditée par le
Comité Central de l'Union de la
jeunesse ukrainienne en exil

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ Й АДМІНІСТРАЦІЇ

«AVANTGARDE»
72 Bld Charlemagne
1040 BRUXELLES
Tel.: 734.04.82

КРАЙОВІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

Вел. Британія:
KU SUM
«Tarasivka»
Old Cliff House
Weston-on-trent, Derby's

Австралія
Mr. J. Kutnyj
7 Dale street
Maribyrnong 3032, Vic.

Аргентина
W. Zastawnyj
Soler 5039
Buenos Aires

Редагує Колегія з членів Центральної Управи СУМ

Головний Редактор – Андрій Гайдамаха

*Редакційне листування й матеріяли
надсилати на адресу Редакції.*

*Це число зредаговано в Секретаріаті ЦУ СУМ
при співпраці Редакційного Гуртка Дружинників СУМ
Графічне оформлення: Графік Яків Гніздовський.*

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА 1976 РІК

КРАЇНИ:	ОДНЕ ЧИСЛО		РІЧНО:	
ЗСА	дол.	2.00	дол.	10.00
КАНАДА	дол.	2.00	дол.	10.00
ВЕЛ. БРИТАНІЯ	ф.ст.	0.60	ф.ст.	3.00
АВСТРАЛІЯ	авст. дол.	1.50	авст.дол.	7.00
БЕЛЬГІЯ	бфр.	60.00	бфр.	300.00
ФРАНЦІЯ	ффр.	7.00	ффр.	35.00
НІМЕЧЧИНА	н.м.	4.00	н.м.	20.00
АВСТРІЯ	шіл.	25.00	шіл.	125.00
АРГЕНТИНА	пезо	20.00	пезо	100.00
БРАЗИЛІЯ	круз.	6.00	круз.	30.00

КОЛИ КІНЕЦЬ Є ПОЧАТКОМ...

Кінчиться Святий Рік, кінчиться Світовий Рік Жінки, кінчиться рік сумних і славних роковин – 200-ліття від зруйнування Січі Запорізької і 25-ліття від смерти хороброго з хоробрих ген. хор. Тараса Чупринки-Шухевича, кінчиться ще один рік оборони і захисту українських політв'язнів в ССРСР і ще один рік зусиль для самозбереження української національної субстанції на чужині і рік боротьби за волю і права українського народу. Для Спільки Української Молоді кінчиться рік, що був роком Золотого Ювілею в 50-ліття від постанови її і СБУ в Україні.

Всі ці події і акції 1975 року творять певні позиції в українському національному білянсі і тому хоч коротко треба про них згадати та ідентифікувати нашу в них участь.

Святий Рік для України пожвавив був справу патріяршого завершення Української Помісної Католицької Церкви, якого кульмінаційною точкою для нас були Римські Дні (12-20.7.75). Ці Римські Дні виявили наші слабості і нашу силу. Слабості виступили в моменті, коли Владика мали висловитись за Патріярхом Йосифом де в час Архиєрейського Богослуження над гробом св. Петра, відмовились це проголосити згадкою в часі Великого Входу. Зробили це за них священники під загальне схвалення тисячних мирянських мас. І це треба вважати за позитивний і сильний бік нашого церковного життя. Сильною сторінкою помісности Української Католицької Церкви є Особа її Голови – Блаженніший Патріярх Йосиф, що не уляг ніяким тискам і переконанням з боку Ватиканських чинників і самого Папи, ставши непохитно на становищі Патріярхату, як священного права українського Народу і його Церкви. В закликах, в проповідях і розмовах Блаженніший Патріярх не щадить терпких слів в сторону слабодухів і взиває вірних визбуватися залишків рабства і вислужництва чужим силам.

По стороні української Православної Церкви слідний дальший рух до консолідації внутрі, хоч це відбувається повільно і не без труднощів. Частина православних українців підносить застереження до вживання Блаженнішим Йосифом титулу Патріярха К и є в о -Галицького. Забувається при тому, що унія з Римом була укладена на базі Київської Митрополії, а щойно пізніше долучився галицький єпископат. Зрештою жодній релігії не можна заборонити обрати за свій осідок столицю України Київ, як це є мабуть тепер з різними релігійними сектами, що поширюються в Україні. Найважливіше – це прагнення до церковної єдності, якщо не в одному, то в двох Патріярхатах –

як вияву української суверенності, обрядової окремішності і відродження християнської духовності України. На жаль, цього усвідомлення в широких мирянських масах ще не можна приписати 1975 рокові.

Світовий Рік Жінки дав змогу й українському жіноцтву та всьому громадянству стати в обороні українських жінок-політв'язнів. Сотні петицій з десятками тисяч підписів були вислані до Генерального Секретаріату Об'єднаних Націй та до Президії Світового Року Жінки. Сотні тисяч листівок було поширено поміж чужинцями в світі з закликом стати на захист в'язням-українцям. Десятки тисяч поштівок пішло від чужинців до советських амбасад з вимогою звільнити безправно засуджених на важкі кари жінок. Не бракувало також прихильних голосів у чужій пресі. Найсильнішим виявом тієї активності з українського боку був форум світового жіночого Конгресу в Мехіко. І хоч покищо конкретних вислідів не досягнуто, то всетаки виявлено облудність советської пропаганди, мовляв у СССР жінка користується особливою увагою з боку держави і має рівні права (також на важку працю в копальнях і при будовах! – Ред.). Публічна опінія в більшості стала по стороні закріпачених і в'язнених жінок. На тлі тієї акції чимраз більше зарисувалася картина нелюдської системи переслідування і утиску вільної думки в СССР.

Висвітлені в цьому році документи й події з перед 200 років, коли «вража дочка» Катерина II наказала зруйнувати Січ Запорізьку, показали наглядно, що наказ Катерини, руйнувати дощенту залишки «вольностей козацьких», діє неухильно й досі в умовах советської імперії. І тепер руйнують храми Божі (найновіше в Житомирі), забирають все добро з України в Московщину, а новітні Кальнишевські караються в сибірських казематах, як тому 200 років. Усвідомлення цієї аналогії в минулому році українською молоддю є позитивним моментом в нашому білянсі, бо створює силу опору, об яку розіб'ються намагання асиміляторів і русифікаторів, а кожна українська організація і установа у вільному світі стане новою закордонною (Запорізькою) Січчю і всі вони об'єднані стануть заборолом проти ворога і розкладових сил чужого світу.

25-ліття від смерті легендарного вже Головного Командира УПА ген. хор. Т. Чупринки-Шухевича, що спонтанною хвилею пройшло по всій діаспорі, вказало українській молоді на героїчний тип української людини, яка має стати зразком виховного ідеалу всіх молодечих організацій, української школи і родини.

Акції в обороні В. Мороза і всіх інших борців за права української Нації, що караються в советських тюрмах і концтаборах, які були ведені в багатьох країнах наших поселень, актуалізували українську справу в світі і зробили з неї поважний аргумент в дипломатичних стосунках Заходу з СССР. Навіть зловісний Гельсінкський договір з боку західних потуг розглядався під кутом майбутньої

оборони людських прав в СРСР. До цих акцій спричинилися передовсім самі політв'язні, даючи від себе нові документи і становища, що відкривають очі навіть сліпцям. Відомі листи В. Стуса, В. Чорновола і о. В. Романюка, які своєю правдою і глибиною вдаряють в найбільш чутливі місця світової opinii та в найбільш слабкі місця совєтської системи.

Наші заходи в обороні політв'язнів-українців, а зокрема жінок, перед Європейським Парляментом знайшли позитивний відгук тих кіл, а конференції АБН-ЕРС, що відбулись в листопаді в Мюнхені змобілізували до спільної акції і боротьби поважні сили зпоміж поневолених і вільних народів.

На тлі цих фактів і подій проходило відзначування 50-ліття Спілки Української Молоді і Спілки Визволення України, що пригадувало українській молоді в світі велич невимірних ідей і гарт та якість людей, яких потрібно для їх реалізації. Започаткований ідеологічний вишкіл дорослого членства СУМ в цьому Ювілейному Році є найбільш маркантним показником нестримного руху вперед тієї священної ідеї.

Спілка Української Молоді в 1975 році, мимо всіх труднощів і недомагань, становить поважну суспільну позицію в білянсі національних надбань того року. На цій твердій основі можна будувати майбутнє, пам'ятаючи, що при активній поставі, кожний кінець є новим початком.

Омелян Коваль

Голова СУМ

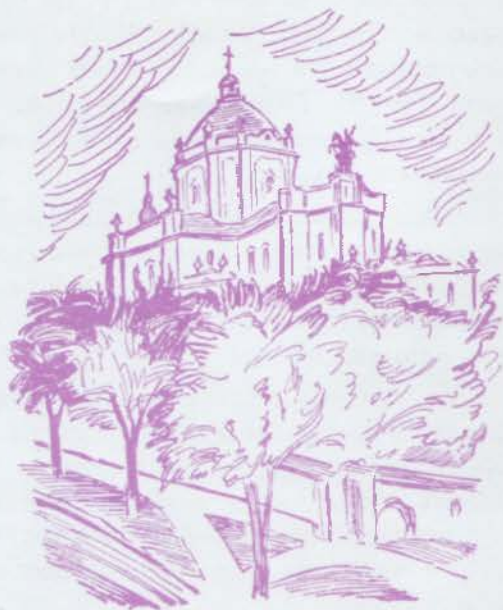
Мені стало відомо, що деякі діячі католицької і протестантської Церков одержали т.зв. «Ленінську премію за зміцнення миру між народами», й тому, користуючися нагодою, я хотів нагадати їм: якщо вони вірять у добрі наміри радянського уряду, то нехай спробують вплинути на нього, щоб він припинив придушення елементарних свобод і релігійних переконань людини, бо тільки тоді їхні пишномовні слова про мир та дружбу між народами матимуть справжній сенс. Якщо радянський уряд ніякого миру не хоче, а тільки заводить в оману світову громадську думку, бо без справедливості неможливий жодний мир, а в такому разі ті християнські діячі, які одержали згадану премію, повинні від неї відмовитися.

Країна, в якій знищено будь-яку справедливість, де довгорічна проповідь оскаженого атеїзму виховала людину-недолюдка, неспроможна до жодного миру та співпраці між народами. Я, приміром, написав приблизно чотириста скарг і заяв з приводу свавілля та беззаконня, вчиненого наді мною, але нічого домогтися не міг, до мене звідусіль надходили нелюдські й холодні слова: «Вас засудили правильно»; а є люди, котрі написали тисячі таких скарг і ніхто їх не слухав – ось зразок радянського прогресивного канібальства.

Радянський Союз – найлютіший ворог християнства (а католицтва зокрема), національних та релігійних обрядів і традицій. Слідчий КГБ під час слідства мені сказав, що «церква в СРСР повинна не активізувати свою діяльність, а згортати, і тому ті церковні діячі, які намагаються старанно накидати свої переконання віруючим, нам не бажані й ми будемо проти них боротися».

З листа о. В. Романюка до Папи Римського

Перший листопад – 1918

(Доповідь виголошена на Листопадовому святі УККА в Школі Шопена в Чикаго, 2. листопада 1975 року)

Коли мешканці міста Львова прокинулися рано в п'ятницю, 1. листопада 1918 року вони відчували, що діялося щось незвичайне. Всюди знаходилися озброєні вояки із синьо-жовтими стрічками на шапках. Над головними будинками в середмісті повівали синьо-жовті прапори.

Незабаром вивішена летючка вияснила все:

»До населення м. Львова!

Волею українського народу утворилася на українських землях бувшої австро-угорської монархії Українська Держава.

Найвищою державною владою Української Держави є Українська Національна Рада.

З нинішнім днем Українська Національна Рада обняла владу в столичному місті Львові і на цілій території Української Держави.

Дальші зарядження видадуть цивільні і військові органи Української Національної Ради.

Взивається населення до спокою і послуху тим зарядженням.

Під цю умовою безпечність публичного порядку, життя й маєтку, як також заосмотрення в поживу вповні запоручається.

Львів, дня 1. падолиста 1918.

Українська Національна Рада.»

Оцим маніфестом Українська Національна Рада подала до загального відома, що західні етнографічні території України, після довгих століть поневолення, були знову вільні, та що княжа столиця Львів вдруге стала столицею Української Держави. Ця історія є всім українцям добре знана: у 1340 році помер король Юрій II., останній володар Галицько-Волинської Держави. Сорок-сім років пізніше поляки зайняли

місто Белз, останню твердиню вільного опору на Україні. Це був початок довгого, часто пригноблюючого польського панування. У 1648 р. гетьман Богдан Хмельницький організував могутню силу козаків та селян проти поляків та, хоч на короткий час, визволив Львів з-під польського ярма. Майже 200 років пізніше, у 1833 році, о. Маркіян Шашкевич духово відродив Західну Україну своїм твором «Русалка Дністрова».

Тоді прийшло двадцяте століття і настали великі зміни. В 1914 році вибухла I. Світова Війна, що вплинула на всі народи світу. Вплинула вона й на український нарід. В тому ж році створився легіон «Українських Січових Стрільців». У 1917 році розпалося російське царство й згодом прийшли до влади большевики. 22 січня 1918 року Центральна Рада в Києві проголосила IV Універсалом повну самостійність України, створюючи тим Українську Народну Республіку. Тому, що Західна Україна була в той час під австрійською владою, ці землі України не підпорядковувалися умовам IV Універсалу. Зате Західна Україна мала власних синів-патріотів, які всіми стараннями працювали до здобуття незалежності Західній Україні. Найвизначніші з них були Кость Левицький та Євген Петрушевич, який пізніше став президентом уряду Західної України.

Правду кажучи, самостійність Західної України не була вирішена 1 листопадом, а радше 18 жовтня 1918 року. У зв'язку з українським представництвом в австрійському парламенті були тоді скликані до Львова члени українських груп по проєкті Української Парламентарної Репрезентації. Цей з'їзд створив Українську Національну Раду як українську конститuantу західних українських земель під Австро-Угорщиною. Цей з'їзд також, згідно із декларацією «14 точок» американського президента Вилсона та згідно з політикою «Антанти» про право самовизначення всіх національностей, схвалив створення української держави із вище-згаданої частини українських земель. Будучи свідомі, що вкоротці розпадеться Австро-Угорська імперія, делегати на з'їзді проголосили автономію цієї української держави у федерації з Австро-Угорщиною. Австрійський цісар вислав телеграму, висловлюючи свою згоду та наказуючи австрійському начальникові Галичини, графові Гуїнові, передати уряд Українській Національній Раді. Однак українці цю телеграму ніколи не отримали, бо поляки перехопили її в Кракові.

Поляки також були свідомі неминучого розпаду Австро-Угорщини й почали мобілізуватися так, щоб могли використати становище. Вони почали готувати свою Польську Військову Організацію до перебрання влади у Львові після упадку Австро-Угорщини. Одночасно почали вони скріплювати свої військові сили в Галичині. Українська Національна Рада про все це добре знала. Вона розпочала заходи для скликання українських відділів в австрійській армії до Львова. Але, знаючи, що це довго триватиме, а поляки чекати на будуть, Українська Національна Рада рішилась на драстичну та негайну акцію. Назначивши сотника УСС Дмитра Вітовського комендантом української військової організації, на 31 жовтня 1918 року приготували в ночі переворот. На другий день, цебто 1 листопада, мав приїхати цісарський посол із наказом передати уряд українцям, але того ж дня також мав прибути до Львова

Польський Ліквідаційний Комітет, який за всяку ціну мав перебрати Галичину. І напевно факт перехопленої телеграми приспішував дію українських провідників. Нанаси були вислані по всіх військових відділах в Галичині опанувати свої повіті та негайно перенестися до Львова. В тих повітах де не знаходилися українські військові відділи накази були вислані довіреним громадянам, щоб організувати громадську міліцію та опанувати урядом повіті. Українська Військова Організація знала, що не буде труднощів з переворотом по селах, але по більших містах, де польське, німецьке та жидівське населення було у великій кількості можна було сподіватись, що принаймні поляки розпочнуть спротив. Тоді показався сумний факт: на понад 200 тисяч населення міста Львова Українська Національна Рада могла числити тільки на певних 1400 вояків і 60 старшин. Не було відомо коли прибудуть до Львова інші українські відділи, ані яка була у Львові сила поляків. Все ж таки, не було вже виходу: українці мусіли перше показати, що вони мають право на волю бути панамі на своїй землі. Один факт був зокрема радісний: студенти українських гімназій та університетів були готові помагати.

Початок перевороту був назначений на 4 годину раню.

Кожний з нас може уявити собі атмосферу, яка панувала в тій кімнаті Українського Народного Дому, де цілу ніч чекали провідники Української Військової Організації. Ми можемо відчутти віддих коли, перед п'ятою годиною, військовики 19 полку піхоти з'явилися при дверях для охорони. Ми можемо уявити собі радість, як один після другого зв'язкові, гімназійні студенти, приходили з вісткою, що один чи другий будинок в українських руках. І яка радість у серцях свідомого українського населення Львова коли, прокинувшись рано, вони бачили синьо-жовтий прапор над ратушем.

Учасники Листопадового Зриву оповідають, як то старші українці ходили від одного будинку до другого, щоб подивитися та подякувати тим молодим військовикам, які взяли участь в перевороті.

Сам переворот відбувся без труднощів, без проливу крові. Австрійські, мадярські та німецькі відділи зголосили свою неутральність та подив, що українці так блискавично перевели переворот. Але як сподівано, поляки розпочали спротив, що примусило українські відділи залишити Львів 21 листопада. 3 січня 1919 року Українська Національна Рада схвалила, а 22 січня того ж року проголосила злуку зі Східною Україною, створюючи тим автономну Західну Область Української Народної Республіки. Століттями розбита княжа Русь-Україна була знову єдина.

Але польські війська несамоовито прагнули до вигнання українських військ із Західної України. Це показалося історичною помилкою польського народу, та історичною трагедією українського та польського народів, бо тимчасом вдалося большевикам завоювати східні землі України. П'ять років між Польщею та Західною Україною тривала нез'ясованість правної ситуації, а за той час большевикам вдалося набутися такої сили, що двадцять років пізніше вони уярмили не тільки Західну Україну, а й цілу Польщу.

Як бачимо, 1 листопада 1918 року є для нас українців символом не тільки одного дня, а цілої доби в історії України, і також символом ряду подій, для нас незабутніх, а саме відновлення української державності та злуки всіх українських земель. Це нагадує нам символа нашої доби, а саме репресованого та незламного історика Валентина Мороза, який є речником сучасного спротиву проти советського колоніального поневолення. Про себе, як символ, говорив сам Мороз в своїм «Останнім слові на суді»: «Випало мені... Тяжка ця місія. Сидіти за ґратами нікому не легко. Але ж не поважати себе – ще важче. І тому будемо битись!»

В тих словах ми бачимо продовження того, що розпочали УСС у 1914 році, що взяла на себе Українська Національна Рада, до чого зобов'язалися УВО-ОУН, опісля УПА, а саме, продовження ідеї боротьби до завершення вільної, соборної української держави.

Дуже цікаво є згадати наскільки готові були студенти помагати в акції 1 листопада. Пізніше УВО-ОУН черпали своїх членів з-поміж молодих, свідомих українців. До УПА зголошувалися такі молоді українці, що важко було їм в руки дати тяжкого кріса. Можливість допливу з-поміж молодого покоління є передумовою до існування будь-якої організації, чи будь-якого руху. Тому ми бачимо, що сучасний рух в Україні є здоровий, бо має багато охочих молодих українців. Прикладом цього може служити наступний факт. Коли в 1972 році советський уряд перевів новий ряд арештів української інтелігенції, перестало виходити підпільне українське видання самвидаву «Український вісник». А після дво-річної перерви появилось нове число, датоване: весна, 1974 року. І в дусі Листопадового Зриву цей «вісник» є більш самостійницьким чим його попередники. Віддзеркалюючи думки учасників Листопадових днів, редактори нового числа «Українського вісника» заявляють, що «нема такої сили яка могла б вбити вільне слово нескореного народу. Ніякі репресії, якими жорстокими вони не були б, не всіли зламати духа Свободи.

*

Події, які я тут описав, відбулися 57 років тому. Для нас вони є незабутні. Але учасники Листопадового Зриву не мали на думці, щоби їхні дії залишилися тільки в нашій пам'яті – вони бажали БАЧИТИ вільну українську західну державу – а згодом вільну соборну українську державу, охоплюючи всі етнографічні українські землі. Сьогодні ця їхня мрія ще не є здійснена. Ми не можемо дивитися на це як на поразку, ані як на загублену мрію – ми мусимо вважати це за давно-розпочату працю і мусимо пізнати наш обов'язок продовжувати цю працю. Впродовж тих 57 років Україна й її дочки та сини зазнали багато труднощів та переслідувань – але їхній дух не є зламаний. Доказом цього є ті свідомі українці які караються в советських тюрмах та таборах, а також ті невидимі маси, які під загрозою арешту, або переслідування, їх підтримують. Ми тут на еміграції маємо багато кращі можливості продовжувати та здійснювати Листопадову акцію. Це є наш святий обов'язок – наказ підписаний проллятою кров'ю УСС-ів, вояків УГА та УНР, бойовиків УВО-ОУН, вояків УПА та 1-ої Дивізії «Галичина», жертвами польського та московсько-большевицького терору двадцятого віку.

Сьогодні в Україні ми бачимо ще більшу загрозу з боку большевиць-

них наїзників – це є невидимий курс русифікації, який криється під осліплюючим накривалом «інтернаціоналізму», або за т.зв. конституцією, або за Деклярацією Людських Прав Об'єднаних Націй. Але що це нас обходить? Ви мені відповісте: »Обходить, певно що так!« Ну, як так, то нехай кожний з нас подумає: »Що я за останній рік зробив, щоби продовжити та поширити ідею Листопадового Зриву?«. Не дивімся на сусіда – наш сусід, без різниці чи він свій, чи чужий, не зробить тої праці, яку належить виконати кожному з нас. Знаний з історії Америки Томас Джефферсон дав нам всім поучення: не чекаймо, щоб другий зробив за нас працю, ані не відкладаймо цеї праці на завтра, що її маємо зробити сьогодні. Але не мусимо шукати такої мудрости серед чужинців, вона є і в нас, у поезіях Тараса Шевченка.

Які з цього висновки? Я закликаю Вас молодих вчитися, освідомлювати себе, добре вивчати історію. Закликаю Вас, старших, помагати нам в тім, надавати нам напрям, вчити нас з Ваших переживань. Це не легка річ. Ми молоді мусимо пізнати, що Ви старші багато пережили та повчаєте нас з досвіду. А Ви старші мусите зрозуміти, що ми молодші вирости на еміґрації та вивчали інші способи діяння та сприймання, чим Ви. Але, повторюю: ніякий рух без допливу молоді сили не буде вкінці вдалий. І тому ставаймо спільно до акції – та до тої акції таки берімся.

М. ВЕРЕС

ЛИСТОПАД

*І ми — закинуті в чужинні гради —
Стійкі, незламні віримо в одне:
Прийде ще день і Січня й Листопада,
Свою вогненну руку простягне
І оживить Богдана й Княжих Левів,
І проти стягу молота й серпа
Підуть у бій із Тризубом сталевим
Нащадки Січі — лицарі УПА.
І знов заллється дзвонами Софія,
Печерськ і Лавра, Володимир, Юр, —
Від міста Льва по Златоверхий Київ
Сколише землі перегук бандур,
І встане Він, мов ранку зітх духмяний,
З розмайним співом гір, степів і рік,
Наш гордовитий Край князів-гетьманів,
Щоб вічним квітом квітнути повік!*

Уривок зі збірки

»В чужинних приплавах«

Вячеслав Чорновіл

ЗВЕРНЕННЯ

В. ЧОРНОВОЛА

ДО ПРЕЗ. ФОРДА

Ув'язнений у Мордовських таборах Вячеслав Чорновіл написав 1. серпня ц.р. відкритого листа до президента Форда (що був поширений згодом у самвидаві).

Повний текст листа Чорновола такий:

Пане Президенте!

Насмілюся думати, що діалог між Заходом та Сходом, котрий дещо розширився за останні роки й дістав назву розрядки, є ділом не лише керівників держав і партій, але – передовсім – самих народів.

Однаке, якщо різні верстви громадян США можуть давати свою оцінку Вашим зусиллям через численні інституції демократичного суспільства (конгрес, преса, опити громадської думки тощо), то такої можливості повністю позбавлені громадяни СРСР, де існуючий суспільний устрій виключає, під загрозою кримінального переслідування, можливість будь-якого внутрішнього діалогу й дозволяє громадянам тільки мовчати або ж «одностайно схвалювати» дії самопризначуваних партійних лідерів. Але право на самостійну оцінку ідей та вчинків й на опозицію – це невід'ємне природне право людини, затверджене сучасним етапом розвитку людства і закріплене в міжнародних актах («Загальна декларація Прав Людини», прийнята ООН). Навіть у суспільствах, більш регламентованих, ніж сучасне советське суспільство, не вдавалося добитися повного нівелювання індивідуальності і стандартизації мислення, не вдавалось на якийсь тривалий час позбавитися опозиції. Є така й в СССР.

Одним з показників її існування служать періодичні репресивні акції політичної поліції (КГБ) та наявність у країні політв'язнів.

Громадяни СССР знають, що за стриману навіть критику дій керівної верхівки КПСС або єдиної допущеної в державі ідеології на них чекають неминучі переслідування, а – можливо – не обминути й в'язниці.

Тому ясно, що за кожним із нас, політв'язнів, репресованих за опозиційні виступи, стоять сотні й тисячі людей, котрі думають так само, як і ми, які не втратили здатності до самостійного мислення, але прилюдно висловити свої погляди не наважуються.

Керівництво КПСС й повністю підлегла йому преса чутливо реагують на відгуки в США по питанню міжнародного відпруження – на ті, що їм вигідні, і поборожують ті, які є відмінної оцінки.

Думаю, Пане Президенте, Ви теж могли б взяти до уваги думку політичної опозиції в ССРСР, репрезентованої, передовсім, політв'язнями. Беру на себе сміливість твердити, що висловлювані тут думки не є тільки моїми особистими, але відзеркалюють настанову до цієї проблеми широкого кола советських політв'язнів різних націй.

Першочергово ми донині чітко не уявляємо, що все-таки мається на увазі під дуже часто повторюваною фразою «розрядка міжнародної напруженості». Якщо в розрядці вбачати не короточасну кон'юнктуру кампанію тактичного або навіть престижного характеру, а розглядати її як перспективну довгочасну акцію, що має принести полегшення всьому людству, то ясно, що розрядку ніяк не можна звести лише до деякого стримування гонки озброєнь або до розширення торгівлі. Очевидно, що міцну розрядку міжнародної напруженості й неможливість повернення до політики активної конференції може забезпечити не стільки військове роззброєння, скільки демілітаризація психіки. Дійсність, однак, показує, що советські керівники, особливо Брежнев, розуміють справу інакше.

Чи відомо Вам, Пане Президенте, ще проголошення політики розрядки міжнародних відносин керівники КПСС прямо пов'язали з придушенням усілякої критичної думки всередині Країни? ЦК КПСС висунув тезу про посилення ідейної боротьби проти ідеологічних диверсій світового імперіалізму в умовах розрядки, дуже схожу на колишню тезу Сталіна про посилення класової боротьби в ССРСР в міру наближення до комунізму, що була теоретичною платформою масових репресій 30-40-х років.

Нині практика теж не відстає від теорії. Починаючи з 1972 року, в ряді республік ССРСР (у Росії, на Україні, у Вірменії у республіках Прибалтики) прокотилась найбільш потужна за післясталінські часи хвиля репресій в ряді республік ССРСР (у Росії, на Україні, у Вірменії, у республіках Прибалтики) прокотилась найбільш потужна за післясталінські часи хвиля політичних арештів та чорстоких вироків на неконституційних судових процесах (переважно закритих). ще Більшого розмаху набрали позасудові переслідування. Для посилення ролі армії та політичної поліції вперше за останні десятиріччя міністри оборони та КГБ були введені до Політбюро ЦК КПСС, котре де-факто стало вищим органом державної влади в нашій країні.

Ви, Пане Президенте, підписуєте міждержавні угоди не з керівником держави, а з лідером правлячої партії.

Особливо масовою й жорстокою була кампанія репресій 1972-73 років на Україні. Кілька десятків осіб було кинено за ґрати або у психіатричні лікарні, зачиненого (в'язничого) типу. Під час цієї кампанії

сліди «ідеологічних диверсій» знаходили у віршах поетів та картинах художників, у літературознавчих та публіцистичних статтях, навіть у інтимному листуванні та робочих заготовках літераторів. Якби щось подібне відбулось у США, то задля того, щоб Ваші співвітчизники навчилися «одностайно схвалювати» дії влади, половину з них довелося б посадити до в'язниць, а іншу половину перетворити на в'язничих наглядачів.

Слідчі КГБ навіть не приховують від нас, арештантів останніх років, що вони поставили перед собою завдання за кілька років повністю викоринити всяку опозицію, яка, мовляв, заважає проведенню політики розрядки, відкрито заявляючи перед усім світом про різні наболілі проблеми СРСР. Особливу ненависть каральних органів викликають спроби видвигнути національну проблему. Тому, як це не парадоксально, ми в'язні 1972 та наступних років, вважаємо себе жертвами політики розрядки, і поки що це один з найбільш реально відчутних її наслідків.

Саме тому важливою й своєчасною, ми, політичні в'язні СРСР, вважаємо поправку Конгресу США до законопроекту про торгівлю, хоча, коли вірити советській пресі, Ви, Пане Президенте, поставилися до цієї поправки негативно. Советська пропаганда різко критикує поправку Конгресу, яка узалежнювала надання Советському Союзові упривілюваного статусу у торгівлі та уділенні кредитів від забезпечення свободи виїзду громадян з СРСР. Советська преса називає цю умову втручанням у внутрішні справи СРСР. Ми таке пояснення прийнятого Конгресом закону вважаємо нелогічним.

Поправка не ставить питання про зміну існуючого в СРСР режиму, або обов'язкової ідеології. Йдеться тільки про виконання однієї з аксіом демократії, чітко висловленої в п. 13. Загальної Деклярації Прав Людини, прийнятої ООН, та в Міжнародному Пакті про громадянські і політичні права. Якщо, ратифікувавши ці документи з метою пропаганди, керівники СРСР у той же час не хочуть їх дотримуватись, то чи не буде такою ж й доля голосливих та гучних деклярацій, прийнятих у ході кампанії щодо відпущення? Зрозуміло також, що коли у критично мислячій частині советських громадян забезпечиться альтернатива до мордовських та пермських таборів й «психушок», а саме – можливість виїхати за межі країни, то це, не міняючи докорінним чином існуючого в СРСР режиму, все ж може привести до деякої його гуманізації. А це в свою чергу може стати передвісником дійсного, а не паперового послаблення напруження у міжнародних відносинах.

Ми, советські політичні в'язні, підтримуємо позицію Конгресу США як таку, що може корисно вплинути на нашу важку долю потенційно вічних в'язнів цієї системи. Я особисто звернувся 1. березня ц.р. до Президії Верховної Ради СРСР з заявою про зречення советського громадянства і з проханням випустити мене поза межі СРСР. З подібними, досі безуспішними, заявами звертались до советських установ також інші громадяни, що належать до різних націй СРСР.

Хочеться вірити, Пане Президенте, що, дійсно турбуючись долею процесу розрядки міжнародної напруженості, Ви, під час Вашої зустрічі з Брежнєвим або іншим шляхом, звернете увагу советських керівників на питання про вільний виїзд громадян з СРСР і вкажете, що

ВИРОК В'ЯЧЕСЛАВА ЧОРНОВОЛА І ЙОГО КОМЕНТАР

Справа № 03.73.

Вирок

Ім'ям Української Радянської Соціалістичної Республіки.

12 квітня 1973 року Судова колегія в кримінальних справах Львівського обласного суду, в складі:

головуючого – Ханюка І. Ю.

народних засідателів – Моргуна О. Ф., Ладіка О. П.

при секретарі – Мурська (?) Х. В.

з участю прокурора – Руденка А. А.

розглянула у закритому судовому засіданні в м. Львові кримінальну справу про обвинувачення

Чорновола В'ячеслава Максимовича, народження 1 січня 1938 року в селі Єрки Звенигородського р-ну Черкаської обл., українця, гром. СРСР, безпартійного, з вищою освітою, не одруженого, працювавшого при-йомоздатчиком вантажів на станції Скнилів Львівської залізниці, проживаючого в м. Львові, в 1967 р. судимого по ст. 187-1 КК УРСР на півтора року позбавлення волі – за ст. 62 ч. 1 КК УРСР, –

Установила:

підсудний Чорновіл на протязі 1969, 1970 і 1971 рр. в м. Львові і ін. місцях, з метою підриву і ослаблення радянської влади, систематично виготовляв, розмножував, розповсюджував і зберігав документи та літературу, що порочать радянський державний та суспільний лад.

В 1969 р. Чорновіл зберігав документ антирадянського змісту «Інтернаціоналізм чи русифікація», написаний Дзюбою, який опрацював і, під виглядом «критики» твору Б. Стенчука «Що і як обстоює Дзюба», написав документ антирадянського змісту «Як і що обстоює Б. Стенчук», розмножив його та розповсюдив серед своїх знайомих – Шабатури, Боднарчука, Дзюби. З документом «Як і що...», який Чорновіл виготовив на початку 1970 р., він ознайомив Чубая, а гр-ку Савронь ознайомив з документом антирадянського змісту «Інтернаціоналізм чи русифікація». В цих документах, з метою підриву і ослаблення радянської влади зводяться наклепи на національну політику в Радянському Союзі, фальсифікується процес комуністичного будівництва в СРСР і в Радянській Україні, пропагується ідея підриву братської дружби і єдності народів Радянського Союзу, а також розпалюється ворожнеча між українським і російським народами.

неможливо тривало і серйозно послабити напруженість в міжнародних відносинах при збереженні прийнятого в СРСР курсу на придушення всякої критичної думки.

З повагою

Вячеслав Чорновіл,

Український журналіст, політв'язень

1. серпня 1975 року.

З початку 1970 р. по травень 1971 р. Чорновіл приймав участь у виданні нелегального «журналу» «Український Вісник», який з першого по п'ятий номери за своїм змістом був спрямований на підриив і ослаблення радянської влади. В ньому зводились наклепи на національну політику Радянської влади, на соціалістичну демократію, на Радянську Конституцію. Цей так званий журнал розповсюджувався в Радянській Україні і за кордоном.

В цьому «журналі» Чорновіл помістив написану ним передмову «Завдання «Українського Вісника»», а також документи: частину «Як і що обстоює Б. Стенчук», «Про український самвидав», «Українці відбиваються», «Голоси чужоземців», «Розмова з читачем», «Виправлення та пояснення», «Від редакції», які він написав у співавторстві з іншими особами та редагував їх. В цих документах зводиться наклепи на радянську дійсність, на радянський суспільний і державний лад.

У вересні 1971 р. Чорновіл разом з іншими особами виготовив документ «До ЦК КП України», в якому зводиться наклеп на радянський державний лад і виправдовуються злочинні дії засудженого Мороза. З метою підрииву радянської влади Чорновіл розмножив цей документ і розповсюдив серед своїх знайомих.

Вкінці 1971 р. Чорновіл був ініціатором створення «Громадського комітету захисту Н. Стронатої». Він разом з іншими авторами написав документ про створення цього «комітету» та довідку про особу Стронатої, яка притягалась до кримінальної відповідальності за антирадянську пропаганду. Написані документи він з метою антирадянської пропаганди і агітації розмножив на друкарській машинці і частково розповсюдив серед своїх знайомих в містах Львові, Києві і Москві. В цих документах зводиться наклеп на діяльність органів радянського правосуддя, на радянську демократію, на радянську дійсність.

Влітку 1971 р. Чорновіл з метою підрииву і ослаблення Радянської влади отримав від гр-ки Сенин, яка в даний час засуджена за антирадянську діяльність, вірші: «Б'є восьма», «Ви писали до мене давно», «Непорочна ти, мадонна», «Навколо Братька могили братські», «Лиця квадратів», «Ти мені ворог чи ти мені брат», «Что товарищ, мечетесь от счастья», «Під ногами хиткий тротуар», «Я собі нічого не оставлю», «Живу у невимовній тузі», «Повні зали народного дому», «О, Львів», «А бачу вас далекі Львова вежі», які зберігав у себе на квартирах в м. Львові та деякі з цих віршів редагував. В цих віршах зводиться наклеп на радянський державний і суспільний лад з метою його ослаблення, на національну політику радянської держави, на радянську дійсність. В них містяться заклики до боротьби за повалення радянської влади.

В 1970-71 р. Чорновіл отримав і зберігав у м. Львові вірші Калинець І. О.: «Дорога вигнання», «Замість присвяти», «Одісея», «І вже я жду тебе, суддю», «Моя велика нація, мовчи», «Ви збережіть себе на завтра», «Мої праправнуки далекі і незнані», «Молитва до сонця», «Такі ми щедрі на зневагу», «Звернення до Війона», «О, мій народе фарисейський», «Це небо чорне і зловісне», «Слово до побратимів». Ці вірші він зберігав недрукованими з метою поширення наклепів, вигадок на радянський суспільний лад, поскільки в цих віршах зво-

диться наклеп на радянську дійсність, радянську інтелігенцію, заклин до збройного повстання проти радянської влади та помсти за засуджених за антирадянську діяльність.

В 1971 р. Чорновіл з метою підризу і ослаблення радянської влади зберігав у себе на квартирі в м. Львові вірші Осадчого, а саме: «Пс серед поля», «Хто ти, де ти...», «Ватра серед ночі», «Десь там обшарпують місяць», «Тоді я відчув», «Не одну отаву покосили», «Сім без кінцевої степені літ», «Не спіраль, а лінія життя», «В тім світі властеном був матюк», «Яблука дозріли у саду», «А тут уже на поготові» «Осиротіли Суми і Ромни», «Куліш у Мотронівці», «Лесі Українці» «В саду за тією землею», «В цім зачудованім оціпенінні», а також відгук, який отримав в 1970 р. під назвою «Полин над головою». В цих віршах і у відгуку зводяться наклепи, вигадки на радянське суспільство, його людей, на національну політику в СРСР та дружбу українського і російського народів.

Восени 1971 р. Чорновіл, з метою підризу і ослаблення радянської влади, отримав і зберігав у себе на квартирі в м. Львові вірші Калинця Ігоря: «Тренос», «Для зачину», «Обеліски диму», «Підсумовуючи мовчання», «Вежа твоєї печалі», «Страждання», «Тривання», «Коли б проросло сім'я», «Сила, що звільнить нас». В цих віршах зводиться наклепи на радянську владу, на дружбу радянських народів, висловлюється презирливе ставлення до радянського народу, сплутворюються історичні факти, радянський лад ототожнюється з політикою царизму та беруться під захист особи, що ведуть антирадянську діяльність.

На протязі 1969-71 рр. Чорновіл з метою підризу і ослаблення радянської влади на своїх квартирах по вул. Дубовій № 12, вул. Спокійній № 13 та Партизанській № 12 в м. Львові зберігав документи антирадянського змісту, в яких зводились наклепницькі вигадки на радянський суспільний і державний лад, а саме:

- записану на магнітофонну стрічку пісню «Про самостійну Україну» (назву придумали кагебісти, пісня так не називалась, - В.Ч.) та записану на магнітофонну стрічку поему Чубая «Вертеп», яка була вміщена в № 5 «журналу» «Український Вісник». В цих записах зводиться наклепницькі антирадянські вигадки на радянську дійсність;

- лист «До Комітету прав людини ООН» і «До української і закордонної громадськості», датований липнем 1971 року, в якому зводиться наклеп на дії радянських державних органів, на радянську дійсність. Листи виготовив Чорновіл. (Тут - плутанина, лист був один, - В.Ч.);

- статті під назвою «Витівки зрячої Фемиди...», «Народжуюся як злочинець», в яких зводиться наклепи на радянські адміністративні органи, на радянську дійсність. (Знову кагебістська натяжка. Ніяких двох статей не було, а була одна, давня, ледь розпочата чернетка про обставини мого першого засудження, - В.Ч.).

Підсудний Чорновіл в судовому засіданні винним в представленому звинуваченні себе не визнав. Він пояснив, що участі у випуску «Українського Вісника» не приймав, а чому надруковані в ньому його статті не знає, що статтю, «Як і що...» виготовив без мети підризу Радянського Союзу. Вірші Сеник, Калинець Ірини, Калинця Ігоря, Осадчого та інших авторів зберігав з метою оцінки їх художньої цінності, а не

з антирадянською метою. Він також пояснив, що вилучена в нього література зберігалась не з метою антирадянської пропаганди, а як літературна цінність.

Вина Чорновола у скоєнні зазначених злочинів стверджується такими доказами. (Цю частину вироку, що в основному повторює попередню, тільки коротко прокоментую, не цитуючи).

Вирок стверджує, що свідки Боднарчук і Чубай в суді, а Шабатура на попередньому слідстві підтвердили одержання від мене статті «Як і що обстоює Б. Стенчук». Це – фабрикація, до якої кагебісти вдалися, не змігши знайти жодного дійсного факту розповсюдження мною статті (крім факту передачі її Дзюбі). Насправді, Боднарчук в суді свідчив, що статті в мене не брав, а в кого взяв – на пам'ятає. Чубай сказав тільки, що бачив у мене на столі в грудні 1969 року (коли моєї статті ще не існувало) якийсь рукопис, де йшлося про мовні питання (це була дискусійна стаття про літеру «г»), а моєї статті про книжку Стенчука на бачив і не читав.

С. Шабатура на слідстві по своїй справі спочатку говорила, що статтю їй хтось надіслав поштою, потім – що її забув біля вішалки хтось із гостей на день народження. По моїй справі її не передопитали, зведи віч-на-віч не робили, на суд свідком не привезли. Отже, покликання вироку на цих трьох свідків цілком розходиться з тим, що є в матеріялах справи (навіть у частково сфабрикованому протоколі суду). Але це кривосудів не турбувало, бо вони знали, що ніхто, крім особливо довірених людей, моєї справи не читатиме, а суд був закритий.

Фабрикацією «доказів» по епізоду з «Українським Вісником» розгляну далі окрему. Тут зауважу тільки, що кагебістам досі нічого не відомо, хто, де і як випускав цей журнал. Рятуючи престиж гучно прославлених «зверхпильних чекістів», вони спробували приписати випуск журналу мені, виходячи тільки з суб'єктивних припущень. Для фабрикації «доказів», в хід пустили майже все: арсенал засобів, запозичений у київських попередників, про що – далі.

По незначному епізоду з листом в ЦК КПУ з приводу статті про Мороза в «Радянській освіті» слідство й суд мали тільки свідчення Дзюби про авторство і вилучений у мене примірник. Твердження вироку про розмноження і розповсюдження тексту саме мною – нічим не обґрунтована кагебістська фікція.

Вигаданими у вироку є твердження про редагування та розмноження мною вилучених у мене віршів різних авторів. Ці вірші штучно витягли з мого великого літературного архіву, ніяких доказів редагування, розмноження і розповсюдження тих творів мною слідство не встановило.

Отже, мій вирок сфабрикований не тільки по юридичних кваліфікаціях дій, де КГБ не має ніякого стриму, а й на половину сфабрикований і по самих приписаних мені діях. Цим він навіть дещо відрізняється від інших аналогічних вироків 1972-73 рр., де слідчі й судді вправлялися в кваліфікаціях.

(Далі цитую заключну частину вироку, – В.Ч.).

Скоєні Чорноволом злочини судова колегія вважає необхідним ква-

ліфікувати за статтею 62 ч. 1 КК УРСР, поскільки виготовляючи, розповсюджував ці документи або зберігав з цією метою.

Обвинувачення Чорновола в тому, що він з метою підризу та ослаблення радянської влади в березні 1970 року на квартирі Стуса в м. Києві проводив антирадянську пропаганду і агітацію; що у вересні 1971 року у м. Києві одержав від Франко З. гроші і передав особам, що займалися антирадянською пропагандою; в зберіганні вірша Сенік «Земля щорону оновляється»; в зберіганні магнітофонної стрічки з збіркою віршів Калинець І. О. «Дорога вигнання»; в зберіганні документів: статті В. Стуса «Знижимо розквітання особистості», статті «Іван Драч», статті «Володимир Самійленко», статті «Великий народний поет», статті «Вступ до першого публічного огляду музею», замітки «Леонід Леонов...», тексту «Спогади про Хвильового», витягу з рецензії, тексту «Окрушини», тексту «Прохання до друзів»; що розповсюджував наклепницькі вигадки восени 1971 р. на радянську дійсність перед гр-кою Франко В., що використовував радіоприймач для антирадянської пропаганди – в судовому засіданні не знайшло ствердження і підлягає виключенню.

При цьому судова колегія виходить з того, що свідки Франко Віра і Дзюба категорично не ствердили, що Чорновіл у їх присутності проводив антирадянську пропаганду, спрямовану на підризу радянської влади. Обвинувачення Чорновола в зберіганні зазначених документів органи попереднього слідства кваліфікували за ст. 62, ч. 1 КК УРСР, але не конкретизували, чому вважають доведеним, що Чорновіл зберігав їх з метою підризу радянської влади. По справі не зібрано необхідних доказів, що він зберігав зазначені книжки, записки, радіо-програми з зазначеною метою.

Коментую цей абзац вирок. Мавши намір мене суворо засудити і водночас не мавши формальних підстав для цього, кагебісти не тільки фабрикували неіснуючі обставини, а й заповнили значну частину звинувального висновку різним мотлохом. Мені інкримінувалося «злочинне збереження цілком безневинних літературних статей, які під час багатьох попередніх обшуків у мене навіть не вилучалися, зошити цитат із прочитаних радянських книжок, де не було ніяких моїх коментарів («злочинною» виявилася сама проблематика виписок), офіційних документів першої справи, приватних записок особистого характеру і т.п. Суддя, вислухавши мої іронічні пояснення про ці пункти звинувачення, очевидно, не захотів себе аж так компрометувати і добру половину звинувального висновку до вироку не включив, – В.Ч.

При визначенні Чорноволу покарання судова колегія враховує ступінь суспільної небезпеки і тяжкості скоєного ним злочину, його особу, що він вже був судимий за ст. 187-1 КК УРСР, а також те, що він заявив, що в майбутньому не буде займатися антирадянською діяльністю.

Ніяких таких заяв про «антирадянську діяльність» я, звичайно, не робив. Це фабрикація у вирокі знадобилася, очевидно, для компромітації мене в очах тих, хто слухав вирок (хоч вирокі закритих судів проголошується відкрито, однак, моїх знайомих і навіть дружини в зал суду не пустили, а слухати вирок завели спеціально підібрану публіку).

РОЗМОВА З А. САХАРОВИМ

Пресова Служба Комітету Оборони Валентина Мороза в останньому часі повідомляє, що врешті по десятих місяцях знову вдалось навіязати телефонічний контакт з російським ученим і лавреатом Нобелівської Премії Андрієм Сахаровим.

В останній розмові, що відбулася 28-го жовтня ц.р., Сахаров повідомляв комітет про сучасне становище політв'язнів по московських концтаборах та про найновіші переслідування десидентів московськими властями.

Як відомо із останньої розмови із А. Сахаровим, ситуація на Україні не краща. Московська політична поліція (КГБ) за всяку ціну придушує

Навпаки, в ході суду я доводив, що саме поняття «антирадянське» не є юридично означеним і стало в кгебістській практиці порожньою формою, яку, при потребі когось репресувати, заповнюють, яким завгодно змістом. Як приклад, я наводив факт, що підчас першого арешту в 1967 р. вилучена при обшуку праця Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація» мені не інкримінувалася і до справи не долучалася як така, що не носить кримінального карного характеру, а в 1972 році ця праця стала підставою арешту й засудження автора і читачів уже як «антирадянська».

Судова колегія вважає, що судові витрати підлягають стягненню з Чорновола в дохід держави частково, тобто в межах реальної можливості відшкодувати їх.

Керуючись ст. ст. 323, 324 КПК УРСР судова колегія засудила:

Чорновола В'ячеслава Максимовича визнати винним і покарати за ст. 62 ч. 1 КК УРСР на 6 (шість) років позбавлення волі у виправно-трудовій колонії суворого режиму з засланням на 3 (три) роки.

Початком відбуття цього покарання вважати 12 січня 1972 р. Міру запобігання заходу залишити тримання під вартою.

Стягнути з Чорновола В. М. судові витрати в сумі 600 крб. в прибуток держави.

Речові докази: документи – залишити при справі, друкарські машинки, папір, копірку – конфіскувати як речові докази, радіоприймач «ВЕР-201» – реалізувати, а гроші звернути на покриття понесених збитків по судовитратах. Цей вирок може бути оскаржений засудженим з часу одержання його копії на протязі 7-ми діб до Верховного Суду Укр. РСР.

Головуючий – Ханюк І. Ю.

Народні засідателі – Моргун О. Ф., Ладік О. П.» (Все).

(далі буде)

всякий опір. А концтабори та психіатричні заведення заповнюються все новими «злочинцями» та «умово хворими».

По концентраційних таборах також не краще. Валентин Мороз, якого, згідно з різними поголосками, мали перенести до психіатричної лікарні, далі сидить у спільній камері серед жахливих і неописимих умов у Володимирській тюрмі. Становище Леоніда Плюща також жалюгідне: помимо посиленних акцій західними науковцями, демонстраціями та інтервенцій західних парламентаристів, над ним не перестають знущатись. Він перебуває у психіатричному заведенні у великій камері з нервово хворими людьми, де постійно дуже багато шуму. Про Юрка Шухевича покищо немає жодних новин. Просить робити всі заходи, щоб решту сім'ї, яка без жодних фінансових засобів, матеріально забезпечити.

І помимо всіх утисків, українські політв'язні не сходять із своїх позицій. Доказом цього є відважні і безперерервні звернення та відкриті листи до вільного світу чи до ЦК КПСС. Згадаймо лише кілька останніх: відкритий лист о. Романюка до Папи Павла VI, Звернення Вячеслава Чорновола до президента Форда, заява Василя Стуса «Звинувачую» та ряд інших. Українські жінки-політв'язні також вперто відстоюють свої права. Останньо дійшла до нас вістка, що під час конференції в Східньому Берліні з нагоди Року Жінки, жінки політв'язні мордовських концтаборів проголосили голодівку.

Українське поселення у вільному світі також всіма можливими способами підтримує боротьбу Нескорених, включаючись активно в різні акції, гуртки, підтримуючи їх фінансово, чи постійними дописами в пресі.

Недавно тому (6.XI.1975), з нагоди жовтневої большевицької революції, відбулася успішна демонстрація перед советською амбасадю в Оттаві. Канадська преса поставилась дуже прихильно, про що свідчить присутність представника канадської пресової служби «Ненедієн Прес».

Комітет Оборони Валентина Мороза в телефонічній розмові запевняв академіка Сахарова про дальшу поширену акцію в обороні політв'язнів в СССР, згадавши при тім про поїздку канадських парламентаристів до Советського Союзу у вересні ц.р. і їх інтервенції перед советським урядовими чинниками в справі Валентина Мороза.

Вкінці слід підкреслити, що до акцій в обороні Нескорених необхідно притягати високопоставлені урядові чинники у вільному світі, що, як виявилось в деяких випадках, може мати певний успіх.

Національне відродження — найглибинніший з усіх духовних процесів. Це явище багатопланове і багатшарове, воно може виявитись у тисячах форм. Ніхто не зможе всіх їх передбачити і сплести настільки широкий невід, щоб охопити процес в усій його ширині. Ваші греблі міцні й надійні, але вони стоять на сухому. Весняні води прямо оминули їх і знайшли нові русла. Ваші шлагбауми закриті. Але вони нікого не спинять, бо траси давно пролягли збоку від них. Національне відродження є процесом, що має практично необмежені ресурси, бо національне почуття живе в душі кожної людини, навіть тієї, яка, здавалося б, давно померла духово. Це виявилось, скажімо, під час дебатів

Українська делегація в Європейському Парляменті

30-членна українська делегація представників крайових управ громадських організацій та їх клітин з Бельгії, під керівництвом голови ЦУ СУМ, члена Президії КОУГЦУ та ген. секретаря ГРУГОБ і УДК – мгра О. Ковалю, відвідала 14.10.75 р. Європейський Парлямент в Страсбурзі. Ця візита відбулася на запрошення бельгійських парламентаристів завдяки нашим приятелям пані Л. Маєз та п. П. Овердена з ради Українського Культурного Осередку в Вам.

Всі учасники делегації поклали свої підписи під петицією в обороні українських політичних в'язнів в ССРСР, покликаючись на підписаний в Гельсінках договір, в якому сторони підтвердили принципи основних людських прав, а держави підписувачі взяли формальне зобов'язання їх придержуватись і респектувати.

Петиція звертає увагу Європейського Парляменту на постійне порушення людських прав урядом ССРСР, зокрема по відношенні до України, де в'язнено тисячі інтелектуалістів, що стали на захист української мови, культури, церкви та державної незалежності України. Імена В. Мороза, Л. Плюща, В. Чорновола, І. Світличного, Ю. Шухевича, С. Караванського, Е. Сверстюка, І. Калинця, В. Стуса вже відомі цілому культурному світові. Їх жорстоко покарано за те, що виступали проти русифікації України, насаджування державного атеїзму та поліційної контролі приватного і родинного життя громадян поневоленої України.

В цьому Міжнародному Році Жінки в своїй петиції делегація звертається до держав-членів Європейського Парляменту з проханням вимагати від ССРСР звільнення жінок політв'язнів, яких безправно – жорстоко покарано. Ті жінки повинні бути якнайскоріше звільнені і повернутись до своїх родин та залишених без батьківської опіки дітей. До петиції долучено документацію про жінок-політичних в'язнів, як Ірина Стасів-Калинець, Ніна Строката-Караванська, Ірина Сенік, Надя Світлична-Шумун, Стефанія Шабатура і Оксана Попович.

Українська делегація, крім слухання парламентарних дебат (саме тоді представник Комісії Європейської Спільноти здавав звіт про господарське положення держав членів Спільноти) загальної сесії Парляменту, була прийнята на одногодинній інформативній бесіді, де учасники могли ставити питання та висловлювати свої побажання. З українського боку було порушено питання європейського права по відношенні до втікачів зі Східної окупованої Європи, а також справу участі в загальному прямому голосуванні до Європейського Парляменту, що мало б відбутися в 1978 р.

Особливо сердечна була зустріч з бельгійським парламентаристом, сенатором П. Дешампом, який взяв зобов'язання передати петицію на розгляд Парляменту. В висліді цієї візити було подано до преси репрезентованої в Європейському Парляменті комунікат і документацію

стосовно переслідувань українців в ССРСР.

Того ж дня з нагоди Свята Покрови Богородиці, в українській церкві в Страсбурзі, духовник делегації о. д-р Б. Курилас відправив св. Літургію і сказав принагідну проповідь. Вечір того дня делегація провела на товариський зустрічі в готелі «Пакс», де було проведено виміну думок щодо перспектив дальшої зовнішньої праці.

В середу 15.X.75 в річницю героїської смерті сл.п. Степана Бандери, в поворотній дорозі, на запрошення о. крилош. Павла Когути, делегація вступила на Українську Оселю в Маквілер, де обидва отці в чудовій каплиці Оселі, відправили Панахиду, а о. крил. П. Когут сказав проповідь в пошану сл.п. Провідника ОУН, підкреслюючи його глибоку релігійність та християнські чесноти. Відтак на гостинному прийнятті в приміщеннях Оселі голова ЦУ СУМ мгр О. Коваль в короткому слові пригадав значення ідеї і характеру, які уособлював Степан Бандера, залишивши печать свого духа на цілій новітній епосі України. Порушено було також тему виховання української молоді і потребу тіснішої співпраці на тому відтинку між організаціями, Оселями та країнами.

* Поїздка української делегації з Бельгії до Європейського Парляменту забрала три дні часу, який використано повністю для добра української справи. Ця поїздка належить до перших того рода відвідин Європейського Парляменту, установи, що з кожним роком набирає чимраз більшого значення і приготовляється до прямих загальних виборів в 1978 р. Наша делегація настоювала на тому, щоб виборчий правильник узгляднював також вимогу рівноправної участі українців, перебуваючих в Західній Європі в тих виборах, поки Україна, як вільна держава, не зголосить своєї участі в Європейському Парляменті та в Європейській Спільноті.

спс

Реакція Солженіцина на інтервенцію в Європейському Парляменті

В 3 дні після відвідин української групи Європейського Парляменту А. Солженіцин опублікував в пресі (гляди Ль'Орор, Париж 17.X.75) своє звернення під заголовком «Ваша сила може вплинути на світові події». В тому зверненні є згадка про відвідини Страсбургу втіачами центральної і східної Європи (в той час не було інших груп, тільки українська! СПС).

А. Солженіцин висловлює свою «приятну підтримку намаганням говорити одним голосом від всієї східної Європи перед парламентом Західної Європи, що ще задержала свою захитану свободу». Далі він робить алюзію на голос східно-полудневої Азії, що йде в унісон зі Східною Європою і є мементом для Західного світу, який нас не розуміє, аж поки самий не впаде жертвою тиранії.

Після того автор «Архіпелаг ГУЛаг» робить застереження, мовляв, «весь світ знає, що комунізм не є видумкою одної нації, а є загально світовою гангреною. Однак є небезпека, що заступленням слова «русский» «советським» приписується всі злочини теперішні і майбутні

світового комунізму руському народові, **який від комунізму потерпів перший і терпить довше ніж всі інші».**

Солженіцин закликає не так до взаємної толеранції, як до великодушності супроти російського народу. В еміграції поневолених народів він бачить велику силу, яка об'єднана може мати вплив на хід світових подій.

Ми підкреслили фразу, яка нам виглядає найбільш суттєвою в тому зверненні, а саме, що російський народ «потерпів перший від комунізму і терпить довше ніж всі інші». Це так якби той советський комунізм не був генієм російського народу: його вождя Леніна, а «світовою гангреною». Україну, отже, зайняли якісь «світові комуністи», а не ватаги Муравйова, а хліб з України в рр. 1932-33 грабували і вивозили не до Москви, а для «світового комунізму», тоді коли 6 мільйонів українців згинувло з голоду, а москалі споживали український хліб. Теперішня експлуатація України і інших поневолених країн та їх насильна русифікація (по думці Солженіцина) – це діло «світового комунізму».

Російських емігрантів, яких Солженіцин є виразником, турбує українська візита в Європейському Парляменті і оборона українських в'язнів перед московською тиранією.

спс

Справа петиції

Після вручення українською делегацією петиції в обороні українськ-політв'язнів бельгійським парламентаристам, ця петиція адресована до Президента і всіх членів Європейського Парляменту, була передана бельгійським сенатором П. Дешампом до бюро Секретаріату, де була зареєстрована до реєстру петицій під ч. 9/75.

На пленарному засіданні Парляменту в дні 13.11.75 р. Президент подав до відома Парляменту про внесення даної петиції, яка відповідає парламентарному регламентові, арт. 48 параграф 2 і згідно того самого регламенту параграф 3 її передано до розгляду Комісії регламенту і петицій. Петиція носить назву:

«Петиція ч. 9/75

пп Омеляна Ковалю, Павла Овердена і 27 інших підписаних
Справа: Звільнення жінок українських політичних в'язнів Сов'єтського Союзу.»

Секретаріат Парляменту переклав цю петицію на шість мов, зобов'язуючих в Європейському Парляменті (французька, німецька, італійська, нідерландська, данська і англійська) і кожний член Парляменту одержав текст петиції в своїй мові. Українська делегація з Бельгії одержала всі ці копії враз із повним протоколом загальної сесії Парляменту з дати 13.11.75 р.

Про висліді праці Комісії буде подано згодом.

спс

Відійшла провідна людина

Український жіночий рух зазнав великої втрати, коли 25-го вересня 1975 р. відійшла у вічність одна з провідних його особистостей Ірина Павликовська. До останніх днів вона стояла у проводі його й розробляла нові почини.

Ірина Павликовська народилася у Львові у 1900 р. у сім'ї відомого громадського діяча д-ра Івана Макуха. Закінчивши середню освіту віддалась музичним студіям. Була також слухачкою українського тайного університету і як така, зазнала тюремного ув'язнення. Вже в 1925 р. увійшла до Гол. Управи Союзу Українок у Львові. У тому ж році стала співосновницею журналу «Нова Хата» і увійшла до проводу кооперативи «Українське Народне Мистецтво», як директор-справник. Була членом Управи Т-ва «Українська Захоронка», опікувалась харчівнею Академічного Дому, була співосновницею галантерійної кооперативи «Базар». По закінченні 2. світової війни знайшлась із своєю родиною у Німеччині. Коли тут почало від-

новлюватись українське організоване життя вона – разом із гуртом відданих тій ідеї одиниць – заснувала Об'єднання Українських Жінок. Впродовж найближчих років ОУЖ охопило все жіноцтво на еміграції і приготувало його до дальшого розселення. Була представницею ОУЖ на Світовому Конгресі Українського Жіноцтва у 1948 р. у Філадельфії, де висунула думку заснування Світової Федерації Українських Жіночих Організацій. 1950 р. переселилась до Канади, де проживала спершу в Оттаві, а потім в Едмонтоні. Тут включилась у працю Ліги Українських Католицьких Жінок Канади, де займала в Управі різні пости, а в рр. 1964-1968 була крайовою головою. Велику увагу присвятила Музеєві ЛУКЖ в Едмонтоні й до останніх днів була головою Музейного комітету. В Управі СФУЖО займала пост фінансової ферерентки і створила Фінансову Комісію в Торонто, яка дуже успішно працює.

Організувала крайові конференції СФУЖО в Англії (1963, 1974) і Бразилії (1967). Репрезентувала СФУЖО на конгресі Міжнар. Жін. Союзу у Дабліні, Ірландія. Була нагороджена медалею Шевченківської Фундації в Канаді і папським орденом «Про еклезія ет понтіфіце».

З цього життєлису впливають громадські прикмети її постаті. Вона руководилась сильним почуттям відповідальності за долю своєї спільноти, знала людей і вміла до них підійти, і тверезо оцінювала кожну ситуацію. Мала великий дар слова, що й висунуло її вже в молодому віці на провідне становище.

Приклад гідний наслідування

*»Виростеш ти, сину, вирушиш в
дорогу,
Виростуть з тобою приспані три-
воги,
За тобою завжди будуть мандру-
вати
Очі материнські і білява хата.«*

... Такими то словами, у будень, серед працюючого тижня, в середу, 8-го жовтня ц.р., прощала численна українська громада скромного члена Організації Українського Визвольного Фронту бл. п. Михайла Ворону на вічну мандрівку в засвіти. Слова молодого поета поневоленої, але, нескороної України, Василя Симоненка, піднесено Покійникові тому, бо він, як дитина села, все своє життя пройшов тим важним шляхом, яким ішли і підуть ще другі, подібні йому, українські люди.

Бл. п. Михайло Ворона народився 10-го листопада 1914 року в селі Підгірках біля Калуша, на нашому чудовому Підкарпатті. Народну освіту набув так у рідному селі. З юних літ включається в українське організоване життя, даючи свій труд і працю з думкою причинитися до визволення свого рідного народу.

Його життєвий шлях простелився через Німеччину – Нассель, Вісбаден, відтак в Америку, – Гудсон і Рочестер, Н.Й.

Тут у ЗСА, у Рочестері, включається в українське організоване життя, стає активним членом Спільни Української Молоді і Спортивного Товариства СУМА, співає в хорі під вправною рукою великого майстра хорового мистецтва проф. Володимира Божиана. Минали роки...

Вже мабуть, від десяти років підупадає на силах, бо, серцева недуга врадається поступово і підточує його здоров'я. На два роки перед смер-

тю склав у адвоната тестамент, в якому нині читаємо такі зворушливі слова: дол. 1.000 на українську католицьку церкву Богоявлення у Рочестері, Н.Й., дол. 1.000 на українську православну церкву – Пам'ятник у Бавнд Бруці, Н. Дж., дол. 500 на АБН, дол. 500 на СУМА, дол. 500 на Пласт, дол. 500 на УККА, дол. 500 для мого приятеля Василя Ковальчина. Остачею скромного мого майна хай підтримує опікун і мій приятель Михайло Падак мою рідню в Україні посилками пачок».

Такий тестамент залишив покійний Михайло Ворона. Тестамент цей багатомовний і може й повинен послужити добрим прикладом наслідування для багатьох самотніх людей, що опинилися на чужині без рідні.

То ж хай вітер з рідних Підгірок, з України, прилітає щодня до його могили, колише траву і шепоче таємну мову про його рідне село, про рідних йому людей і про Раною, що то вже десь небаром мав би зійти над його любим Підкарпаттям.

Борис Губна

Міжнародний Фестиваль фолкльору в Сан Павло (Бразилія)

В днях 13-го і 14-го вересня 1975 р., в приміщені Бразилійського Товариства Японської Культури, відбувся Четвертий Міжнародний Фестиваль Фолкльору. Між націями, які брали участь у цьому фестивалю, були також і українці репрезентовані танцювальною групою, яка працює дуже активно при Товаристві «Соборність». Вже в попередніх трьох фестивалях наша танцювальна група мала неабиякий успіх, здобуваючи собі популярність та похвалу серед чужинців, які так захоплюються нашими народними танцями, що не можна було собі уявити і цього четвертого фестивалю без участі української групи. При таких нагодах інформуємо чужинців про Україну, її народ, фолкльор та культуру. Крім українців, брали участь бразилійці, португальці, еспанці, мексиканці, ливанці, мадяри, литовці та японці.

Цьогорічний фестиваль відрізнявся від попередніх тим, що крім мистецького виступу фолкльорних танців, було організовано ще і виставку народного мистецтва поодиноких національностей. Українська виставка своїми прегарними вишивками, писанками, різьбою та іншими експонатами найбільше притягала глядачів, що дуже цікавилися виставленими працями, розпитуючи про спосіб виробу, та записували собі адреси людей, які змогли б їм такі речі виготовити. Без сумніву, українська виставка зробила дуже миле враження на п'ять тисяч глядачів, які її відвідали.

Щоб надати більш змагального характеру цьому фестивалю, організаційний комітет виготовив три трофеї, маючи на меті винагородити учасників за найкращі точки виступу: хореографію, музику та організованість. Українська група і тут перевищила інші групи, здобуваючи всі три нагороди. Однак, щоб не було якогось непорозуміння, комітет вирішив нагородити українську групу, уділяючи їй спеціальну нагороду: «Публічна аклямація – найкраща фолкльорна група». Інші нагороди отримали португальці, литовці та японці.

Два тижні після цього адалого фестивалю відбулась вечерея для всіх делегатів фолкльорних груп з типовими стравами. На цій вечері український холодець та голубці зробили велику пропаганду українській кулінарії. Підготовкою цих кулінарних страв, що так дуже всім смакували, занялись пані Наталка Саміла та Ліда Дніпрова.

У зв'язку з великою популярністю, якою втішається наша танцювальна група серед бразилійців, посадник сусіднього міста Бойтува запросив її, щоб взяти участь у святкуванні 38-ліття заснування цього міста. Дня 19-го жовтня, о 19-й годині, на великій площі, в самім центрі міста, відбувся ще один вечір, цим разом в більшому масштабі, українських танців. Численна публіка вперше і пильно приглядалась до наших народних танців, які коротенько пояснював д. С. Саміла. Оплескам не було кінця і треба було повторяти на-

Українська танцювальна група на сцені фестивалю

шого гопака. Після закінчення концерту, посадник міста зложив щиру подяку всім танцюристам та висловив бажання, щоб наступного року українська група ще раз звеличала їхнє свято українськими народними танцями та рівно ж побажав, щоб Україна була в найближчому майбутньому, вільною, ні від кого незалежною державою та, щоб ми тут в Бразилії заховували наші прегарні традиції і показували їх бразилійцям з гордістю, а головню наші народні танці, бо це найкращий фолкльор, який він мав нагоду бачити в своєму житті.

Дня 23-го листопада має відбутись у сусідньому місті, величава виставка аграрних продуктів. В програмі цієї виставки є заплановані і фолкльорні виступи деяких народів між котрими будуть брати участь українці. Це вже другий раз, де наша танцювальна група буде показувати наші народні танці.

Крім вище намічених успішних виступів між чужинцями, наша молодь не забуває і нашого сере-

довища, беручи активну участь в наших святкуваннях внутрішнього характеру, які постійно відбуваються в Українському Народньому Домі Товариства «Соборність». Тому всім танцюристам від наймолодшого до найстаршого, належить найщиріша подяка за їхню наполегливу працю, яка приносить неабияку користь для української громади в Бразилії, поширюючи їм'я України між чужинцями.

Степан Саміла

UCRÂNIA

Ідеологічні Темі

ЧОМУ Я МАЮ БУТИ НАЦІОНАЛІСТОМ?

В останніх роках в студентській громаді в Торонті зайшла велика дискусія про український націоналізм, мовляв, яка це погана ідея та що вона без значення для українців на еміграції. Я, член Співки Української Молоді, уроджений на вигнанні хотів би нині обстоювати український націоналізм, а особливо закликати українську молодь на еміграції вступати в українські націоналістичні організації.

Я лиш хотів би роз'яснити свої погляди, чому для мене доля України є так важлива. Чому я можу жити в Канаді та бути добрим громадянином Канади, а рівно ж бути українцем, який є постійно в контакті з Україною. Для мене моя ситуація – цебто моє життя на вигнанні, є випадкове. Я, син українців, міг би так само народитися в Австралії чи в Україні. Рівно ж випадкове, що мої родичі українці – але не є випадкове, що я виховався в українському дусі та, що я прийняв українську духовість, не випадкове що я українець. З огляду на те, я маю особистий духовий контакт з Україною. Україна, українська нація, український нарід – це для мене невід'ємна частина мого існування, і тому для мене є важливо затримати і плекати все, що українське. Мені є важливою доля українського народу, мені є важливою доля моїх дітей; бо тільки тоді їхня доля буде забезпечена, коли українська нація буде мати свою державу. Тому я бачу, що моє існування на вигнанні є тільки тимчасове: мусить бути Україна, щоби могла рости українська нація.

Але моє почуття до України не означає, що я не можу бути добрим громадянином країни в якій поселився, навпаки, я думаю, що це забезпечує більш активну роль по відношенні до України. Моє почуття до України означає, що я дивлюсь на країну мого поселення як на місце де я буду працювати в тому суспільстві для здійснення націоналістичних ідеалів, цебто щоби країна була така, де уряд з повноти працює для і з народом а нарід в повноті є з урядом. Та все ж таки, коли б прийшлося вибрати між Україною та Канадою, я вибрав би Україну.

Та ці вище згадані погляди мають особливе значення для членів Співки Української Молоді. В основі СУМ має бути тим чинником, який з'єднує однодумців та здійснює вище подані ідеали. Співка Української Молоді має бути виразником української націоналістичної молоді. Юнацтво Співки Української Молоді має обізнатися з основними ідеалами

нашої Спілки, а тоді рішення чи воно приймає ці ідеали чи ні. Членство Спілки Української Молоді має складатися з тих ідейних, одержимих людей, які прийняли ідеали СУМ. Члени Спілки Української Молоді мають бути люди які вірять і борються за здійснення У.С.С.Д., з братами на Україні. СУМ має визнати та прийняти в свої ряди всіх українців, які хочуть перш за все створити Українську Державу. Не можуть нас розділювати різниці поглядів про суспільно-економічні системи чи філософії державного правління. Ми не можемо припустити, що держави, в яких ми живемо, допоможуть нам в рішальній хвилині визвольної боротьби. Ми сумієві мусимо стати «поруч своїх друзів» на Україні. Ми мусимо усвідомити собі, що на Україні будь коли може вибухнути революція і тоді ми будемо мусити стати в авангарді підтримки того чину – ми муситимем пояснити революцію чужинцям та врятувати обстоювати її проти опозиційної політики, яка могла б витворитися на Заході. Також, мусимо приготувитися до повернення в Україну, якщо було б потрібно. Та ми це зможемо зробити тільки тоді, коли зрозуміємо Україну та приймемо українську державницьку ідею, щобто станемо правдивими сумівцями-націоналістами.

В кінці звертаюсь до своїх ровесників, щоб вони подумали над висловленими мною думками. Коли ж хтось є з ними згідний а ще не є сумівцем, нехай ним стане, щоб ми могли спільно вести працю. А якщо в СУМ є хтось хто не є згідний зі мною то нехай скаже чому, щоб ми могли устійнити наші погляди і нашу спільну дію. Тільки в єдності є сила, і без з'єднаних сил нації Україна не буде вільною.

Г. Ніж
Дружинник СУМ з Торонто

Жоден нарід не може погодитись з тим, щоб його позбавляли самостійності й національного обличчя. Тому інтернаціональне суспільство може бути організоване лише шляхом насильства і кривавої боротьби. Прикладом цього може бути СРСР, де діються жорстокості, яких ще ніколи не зазнав світ. Правда, на це можуть зауважити, що в СРСР нема справжнього інтернаціоналізму, а є московський імперіялізм. Але на це треба сказати, що іншого шляху до утворення інтернаціонального суспільства, в якому окремі народи позбавлені своєї національної держави і своєї національної культури, бути не може. Об'єднання різних народів в одну спільноту може статися лише тоді, коли за це візьметься якийсь один сильний і агресивний нарід, що буде накидати іншим народам свою мову й культуру, як інтернаціональні, свої форми державного й господарського устрою. Без боротьби й кривавого насильства такий експеримент обійтись не може незалежно від того, хто і на яких територіях його провадить.

Крім того, не треба забувати, що гітлерівці були соціалістами. А соціалізм без насильства обійтись не може, бо це є система, що в ім'я дійсних, а в більшості позірних інтересів суспільства пригнічує особу.

проф. Г. Ващенко: «Виховний Ідеал»

Поетія · Проза

На прославу Першого Листопада – 1918

Леся Храплива

ЛИСТОК

Я листок старого Листопада,
З тих щасливих золотих листків,
Що свободи бачили принаду
І під львиним прапором наш Львів.

Я літав крізь простори осінні,
Вільний, необмежений був лет...
На обличчях бачив я проміння,
Пригравав веселий кулемет.

Я літав предовгі, довгі літа,
Слави свідок і колишніх бур,
Де, осіннім злоголавом критий,
Вселаскаво княжив дужий Юр.

Над Високим Замком в заметілі
Віру колисав в нових серцях,
Як лунали вулицями стріли,
В тюрмах святкував перемогу лях.

Я стелився молоді під ноги,
Що ішла святити зброю в храм,
Потайки молити свого Бога
Про кінець червоним ворогам.

Покривав я камінь лиховісний,
Зберігав святу, жертвну кров,
Де вмирили, зі словами пісні:
Кат розстрілював, брунатний, знов.

Непомітним сторожем я ликув,
Післанець завітних мрій і днів,
З непокірними, в важку хвилину,
Сам німий — їх тугу розумів.

Так лечу я понад океани
Рік-у-рік у непроглядну даль,
Коли місяць листопад настане:
Спомин і наказ, завзяття й жаль...

Золотий, кладуся вам під ноги,
Б'юся в ніч осінню об вікно,
Щоб не заростали ті дороги,
Ті роковані, що ждуть давно.

Де наш Львів в осінній авреолі
Скарб прадавній для нащадків скрив,
Листям простелив шляхи до волі:
Вічна казка і новий порив.

(Із збірки «Далеким і близьким»)

Анатоль В'ярцінскі

»ЗАОЗЕР'Я«

(уризок з перекладу Л. Полтави, накладом Перекладача, у Світовий Рік Жінки і Рік України, Нью Йорк 1975 р.)

ПОМИНКИ

Поховали й.

Поминаєм й.

Той одвічний обряд —

уселюдському горю опора.

Без обряду того —

почуттів не зібрали б своїх,

Без обряду того —

не зуміли б ми висловить горя.

Чи зійшлися б, обряде,

ми сьогодні без тебе? — навряд!

Всеньку вьоску-село

ти привів до столів на розраду.

Уклоняюсь тобі —

то насправді мій старший брат!

Ти сьогодні для мене — обряде, —

єдина і мудра порада.

Поховали й.

Поминаєм й.

Між своїх, між рідні.

За столом — і вино,

і від болю отерпле слово.

Тільки в очі собі ми не можемо

глянути —

ні...

Хоч сьогодні у серці

джерелами б'є від любови.

Поминаєм й,

і немає вже місця для зла.

Поминаєм й.

Аж незнацька прорвало сльозою:

»А вона ж могла жити.

Ще ж така молода була.

В сиру землю пішла

отакою іще молодою!

За які ж це гріхи —

у землиці сирій лежить?

За які ж це гріхи —

кари смерти незгойна рана?

Поминаєм й.

Проводжаєм...

А й би — жить,

йї не треба було

умирати так рано!

Поминаєм й.

За столом, серед нас — голова.

А вона ще жила б,

коли б кривди не гнули йї спину,

Бо була вона з тих,

кому й пташка — істота жива

Мамо, мамо моя —

беззахисна пташино!

Поминаєм й.

Поминає із нами й сусід.

А вона ж могла жити,

дорогі мої друзі-крайни.

Коли б більш товариським

був оцей околгоспненний світ,

Коли б більше вона

зустрічала на світі пошани.

Поминаєм й.

Поминає і сват, і брат.

Поминає рідня...

Все зідхає на всенькі груди.

А вона ще жила б,

якби всі ми любили на добрий лад,

Так, як любим себе, —

не було того, люди.

Поховали й.

Поминаєм й.

А вона б не пішла...

Поминаєм Її,
і терпкого вина доливаєм.
За стіною — зима.
За стіною — сніги та імла.
І вона в тій імлі.
П'єм за спокій Її.
Поминаєм.

ДРУГОГО ДНЯ

Мукає тихо
корова в хліві.
Якось по-людськи так
зідхає.
Стогоном кличе Її.
Кличе. Чекає,
Ту, що поїла,
носила сіно,
Що озивалася — і немає.
Чує біду
душа коровина,
Корова сумно зідхає.
Вона ж мовчить.
І хата мовчить.
Стіни мовчать.
Тіні мовчать.
Мовчать всі кути і куточки.
Мовчать Її вузлики і дзбаночки.
Ліжники й ковдри мовчать.
Стіл мовчить.
Піл мовчить.
Мовчать Її клунки
і пахунки.
Мовчать Її різні ладушки.
Вузлики в кутку мовчить.
Подушки мовчать.
Котушки мовчать.
Мовчить клубочок
Її ниток.
На кожній речі —
мовчання печать,
Осиротіння відбиток.
Річ мовчить.

Піч мовчить.
Піч без неї холоде нині.
Ось-ось заячить,
закричить:
»Де ж вона?!
Де Господиня?!«
Піч мовчить.
Хата мовчить.
Наче пустеля —
без неї хата.
Ось-ось закричить:
»Де ж вона?!
Де наша Мати?!«
Хата мовчить.
Речі мовчать.
На стінах і речах —
мовчання печать.
На стінах і речах —
відбиток страху,
Прикмета самотності й краху.

НАПРОВЕСНІ

Мамо, іде весна.
Іде весна-ясна,
Іде весна-красна.
З вирію
злітаються птахи
Під крила
рідного даху.
Мамо, іде весна!
Ранньою весною
Птахи будуть гнізда зивати,
Біля берези, як світ, старої,
Біля нашої вічної хати.
Будуть вони щебетати
На деревах, на бозі, на тині,
Будуть птахи питати:
»Де вона, Господиня?
Ледь-ледь
займалась зоря —
З нами вона просиналася,
Праця Її починалася
Серед цього двора.

Ми гнізда клали свої.
Вона — при своїх нестатках.
Де ж Господиня, хатко?
Чому не видно її?
Мамо, ти чуєш весну?
Весни ітимуть шляхом,
Будуть збавляти сну.
Гнізда кластимуть птахи.
Мамо, весна іде...
Весни йтимуть походом.
Грядки твої на городі
Кликатимуть тебе.
Тільки не прийдеши,
ні.
Хто ж їх догляне, засіє?
Хто кожне зело злеліє?
Заглушать усе
бур'яни.
Покриє весняна трава
Твої на грядках
рослини,
Сліди твої і стежинки —
Покриє жива трава.
Мамо, весна іде...

ФАНТАЗІЯ

Переїняв твої брови
і чоло я.
В мене й доля,
здається, твоя.
Я важко живу.
То й смерть — розрада.
Прийду до тебе.
Ти будеш рада.
»Синочку, синку! —
вигукнеш ти
Із безпросвітньої темноти. —
Ну, ось і стрінулись
ми обоє,
Ну, ось і легше
тепер мені.

Я ж очі видивилась
за тобою,
Тебе щоразу
бачила в сні«...
І раптом усе
збагнеш, моя Нене,
І крик розітне все, мов ніж:
»Зарано, зарано
прийшов до мене!
Зарано, синку,
іди хутчіш!
Чого тобі тут
лежати, сину?
Вертайся туди,
де квітує квіт!«...
І буде від материного голосіння
Дрижати увесь потойбічний світ.

НЕКРОЛОГ

Після хвороби,
що каменем впала
(Щодня прохала
тільки пиття,
»Пити!« — просмаглі
уста повторяли),
Ледве тремтіла
нитка життя.
Коли умирала,
не був там я.
Тому ще пекучіша
в серці жарина,
Мати моя,
а для села —
Тітка Олександрина.
Посади прерізні
займала.

На різних постах
була вона:
При печі стояла,
мила і пряла,

Сіно сушила,
роди приймала,
Сіяла, шила...
Хіба цього мало?
Працювала щодня і щодня.
Був вічним
Той коловорот.
Одночасно вона
Доглядала
і поле колгоспне,
І свій огород.

Словом, займала
Посад немало,
словом, посада була одна:
Працювала і працювала
щодня і щодня,
і щодня, і щодня...
Які в неї справи?
Звання небуденні?
Таких на рахунок
ні, не було.

Та може підтвердити
все село,
Що подвигом був її
день щоденний.
Не знала відзнак за свій вік.
Та й пощо їй грамоти гонорові?!
Аби лише дітки її здорові,
аби урожайний рік.
Медалів також
їй не давали.
Їй не давали орденів.
Для чого були вони?
Аби не було
смерти-війни,
Аби листи писали сини
Та сіна вистачило до весни.
Вона і не думала
про медалі.
Які виносили їй подяки?
Не можу сказати
про це допуття.
А про невдачі й терпіння
всілякі, —
Вона куштувала їх
все життя...
Хай буде пухом
Тобі земля,
Трудівнице, Господиньо,
Мамо!
Рідна мамо моя!..
А для села —
тітко Олександріно.

ГЛЕЧИК

(продовження)

II.

— Папа! Вос сіємпре ель місмо!*

— Дзвіню! Скільки разів казав я, щоб Ти не говорила до мене по-еспанськи? — крикнув високий, з напівсріблястим волоссям чоловік.

— Тату, я не називаюся Дзвіня! Звідки ця вигадка? Я звусь Джіні. Джі -ні! — відповіла майже гістерично донька.

— Не підноси до мене голосу. Я ще ніколи не вдарив тебе, але не побоюся цього зробити.

Дівчина нервово обернулася та вийшла з кімнати, зачинивши за собою сильно двері. Вони замкнулися сухим, голосним ударом, закриваючи знеохочене «уфа», яке сказала чорнокоса дівчина.

Її батько спустився тихцем на крісло. Голова була важкою. Думки одна за одною вдарили в мозок. Виховував з дружиною доньку, здавалося йому, що найкраще, а тут поступила до середньої школи. Чуже оточення перемогло. Її національне почуття зломилось, неначе під невидимим магічним ударом неспівомості. Може і були помилки у вихованні? Може не все зробили, що було потрібне? Але ні, він з жінкою працював довгими, безперервними годинами. Дзвіня відвідувала найкращі школи, все, що лиш бажала, вона діставала. А може тут була помилка? Зосередили всю увагу над добробутом дитини і дому, а забули про духовість, про життєву ціль кожної людини. Думки шуміли. Здавалося, що голова трісне. Буде безсилою. Але тверезість та сила думки перемогли.

*З еспанського: Тату! Ти все такий самий!

— Максиме, що Тобі? Може знову маєш перешкоди з робітниками у варстаті?

— Ні...ні. У варстаті все гаразд. — Відповів сумним голосом.

— То може відчуваєш себе недобре?

— Вгадала, Ірино, вгадала.

— Максиме, що з тобою діється?

Запанувала тиша. Очі перепитувались, а слова цуралися відповісти.

— Я мав знову суперечку з Дзвінкою...

— А, я так і думала. Але ти мусиш бути виrozumілим! Дівчина пізнала світ, не хоче жити прикована до твоїх спогадів, до твого минулого.

— І ти тепер з нею! — закричав нервово Максим. — Забудьте все! Зав'яжіть самі собі до шиї камінь асиміляції, скуйте ваші руки та пірніть у море чужини. Топіться в нім!

— Максиме, до мене не кричи! Будь реальним! Дивись на дійсність.

Максим очистив руки. Хотілось вийти з кімнати, піти на свіже повітря, забути про все. Але ні, не дасть жінці аргументів. Поборюватиме її безглузд до останньої хвилини! Вона є причиною розкладу в родині.

Хотілося сказати, що вона вже не є тією Іриною, яку він полюбив, що палко любила свої звичаї, свої традиції...

— Яку дійсність? Дійсність твого божевіддя? Дійсність тверезої недійсності?! Це зрозуміти! Ти є причиною Дзвіниного зневір'я, її байдужості!

— Ах, з тобою не можна говорити. З роками здивачів. — Ірина махнула рукою та вийшла на город.

Максим хотів піти за нею, сказати все, що тяжким камінем лягло на серці, але — чи було за чим виходити?

*

*«Росла смерічка в гаю зелененькім,
підняла вгору шпильки зелененькі, —
А друга смерічка...»*

З патефону лунала легка мелодія. Ірина переглядала жіночий журнал на фотелі, а Максим неспокійно ходив по кімнаті. З сусіднього покою доходили звуки телевізора. Дзвінин сміх сплітався з штучним, удаваним сміхом комерційних жартів. Глибока душевна порожнеча відкривалася у всій своїй жорстокій силі.

— Ірино, чи можеш сказати Дзвіні, що я хочу побачити її, коло своїх родичів?

— Зараз, вона дивиться на телевізор. — відповіла знеохочено Ірина, не піднявши очі з журналу.

— Чи підеш ти, чи треба іти мені?

— Вже, вже!

Максим глянув на свою жінку, але краще було нічого не казати.

— Джіні, чи можеш прийти?

— Ми її не охрестили Джіні, а дали гарне ім'я Дзвіня.

— Добре, добре... Дзвіньо!

— Що хочеш, мамо?

— Чи ти забула, що кажеться »прошу«? — кинув у бік доньки Максим. Вона лише подивилася на нього.

— Твій тато хоче, щоб ти була з нами.

— Але зараз іде гарна програма в телевізорі.

— Максиме, лиши, щоб вона дивилася в телевізор.

— Добре, добре. Але більше не просить мене нічого. Завтра телевізор іде до напрямки!

— Та він добре грає — сказала неспокійно Дзвіня.

— Завтра іде до напрямки! — повторив батько.

— Дзвіню, прийди сюди, бо твій тато щось трохи нервовий.

Дівчина лише махнула рукою та пішла вилучити телевізор. За хвилину прийшла та сіла біля Ірини.

Максим присів на стільці напроти них двох. Здавались такі рідні, а однак такі чужі... Пригадалися тяжкі роки війни, табори. Еміграція. Печаток »з нічого«. Тепер в нього майно, всі блага життя, але тратить найдорожче: свою дитину. Останній рятунок був в його руках. Хотілося якнайскорше поспробувати, чи допоможе врятувати родину, але, однак, боявся. Боявся програти. Боявся в тяжкій двобою з чужою долею стратити родинне обличчя, розплинутися в котлі чужини. Але ні, треба поспробувати.

— Я... я хочу передати Дзвінці одну річ, — говорив несміло, — Це мабуть найдорожча річ, яку я колись передав їй.

— Тату! Невжеж посилаєш мене до Європи?! — підскочила із вдоволення донька.

В Максима ноги задрожали.

— Ні, Дзвіню. Це не є матеріальна цінність. Це частина твоєї крові, твого ества. Сама суть твого минулого та майбутнього. В нім побачиш себе. Мусиш себе побачити! Як ні, будеш безвартісною людиною все своє життя.

— Скорше тату, що це таке дивне?

— Дзвіню, прийми дарунок, зроблений старечими руками твоєї бабці з рідної землі, де віс глибоко, так глибоко, що ніхто його не витягне, корінь твого народу.

Максим встав, вийшов на хвилину та повернувся з невеликим пакунком з митними печатками. Очі блистіли серед незвичайно білого обличчя. Став перед донькою та простягнув до неї пакунок.

Мама з донькою перекинулися здивованими поглядами. Дзвіня взяла білими руками пакунок та почала розгортати його. Перед нею з'явився глечик. Невеличкий, ніжний глечик. На ньому малий гуцулик вигравав на сопілці мельодію, взяту з гірських потоків, з голосу вітрів, з громів весняних буревіїв, з самого болю душі народу.

Дзвіня повила очима по взорах, по квітах. Тиша панувала в кімнаті.

Ірина глянула на глечик, але знайшла в ньому лише примітивність, простоту праці. Згадала слова чоловіка, його поважний погляд, та засміялася голосно-голосно...

А Дзвіня впізнала любов. Любов до землі, до рідних гір, до ручаїв. Волю. Волю вітрів карпатських, що не знають меж, для яких не існують межі. Та побачила рисунок, зроблений тремтячою рукою. Рукою непевною. Рукою, що повільно тратить певність рухів.

Максим лише дивився на Дзвіню. Вона піднесла очі, залляті блискавками почувань. Подивилася на Ірину, глянула на глечик, на Максима. Положила повільно глечик на стіл. Підійшла до батька та з сльозами в очах обняла його, поцілувала та тихцем шепнула до вуха »Тату, пробач мені...«

Ірина споважніла. Їй стало соромно. Обличчя Максима заллялося радістю. Обняв доньку та підняв її вгору, покрутивши навколо себе так, як грався з нею в дитинстві.

Глечик зробив чудо. На ньому заблистіли три сльози радості.

III.

Мокрина пошкандибала стежкою, що капризно товаришувала Прутові. Ранок був приємний. Сонце лагідно давало своє тепло, а зелень лісів покривала гори. З полонин лялалась пісня свіжості на крилах вітрів.

Стара Мокрина чомусь хотіла піти в ліси, перейти рідними стежками, інакше б прийшлося з ними попрощатися.

Недалеко одного потічка, що вливав чистий струмінь води в могутній Прут, присіла на старому дереві, якого звалили літні буревії.

— Приятелю мій рідний, — говорила до нього, — і мене скоро буревії звалить, але чи почую теплу руку дружності, молитву прощання... Сама не знаю.

Гори покривалися бронзовими листками. Близька осінь закрадалася у краєвиди.

Її очі дивилися скрізь. Здавалось, що вперше бачить гори, серед яких виросла. Душа видавалася такою легкою... Почувала себе мов у привільному краю, де немає мір почуттям радості, щастя. Хотілося встати, співати, крутитись в нерозумному колі дитячих ігор, — але ні. Не могла встати. В неї ноги тяжкі-тяжкі...

Радість загостила до неї. Дивиться, а із-за старої смереки вискакують карлики казок. Скачуть в крузі нерозумної коломийки та кличуть її в танок. Вона злякалась, хотіла втекти, але карлики знову зeszли за смерекою.

Здавалось, що одна річ зроблена її руками допомогла синові. А що це за хлопець став перед нею? Та це він — її Максим! Простягає до неї глечик. Глечик, який вона зробила для Дзвінки. Її глечик!

Взяла його в руки, оглядає. Хочє заговорити до сина. Він сів біля неї, але вона не може рушитись, не може слова промовити. Лише чує голос, далекий голос »дякую мамо... дякую...«

— Мені син дякує. Чи чуєте гори, дерева? Чуєш потічку: це мій син дякує! Максим. Мій Максим!

Усмішка вирисувалася на обличчі. Стало так легко, легко. Почулася легкою, легкою. А так спокійно...

На другий день ранком знайшли стару Мокрину, що з каменем в руках та з усміхненим обличчям дивилась неживим поглядом далеко-далеко, туди де сонце за горами заходить.

Наука · Культура · Мистецтво

КУЛЬТУРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Борис Антоненко-Давидович

Продовження

Дієслівні форми на -но, -то й пасивні дієприкметники

Такі форми на *-но, -то* є у російській мові (наприклад: «*Сказано – сделано*»), але там вони далеко рідше вживаються, як в українській. Натомість російська мова широко користується пасивними дієприкметниками в ролі присудків: «*Эти кадры сняты в павильоне*», «*Подписка на газеты и журналы продлена еще на месяц*»; «*Эти слова сказаны не о вас*». Якби в наведених на початку фраз, замість пасивних дієприкметників *зняті, продовжена, сказані*, стояли дієслівні безособові форми на *-но, -то*, ці фрази зазвучали б цілком по-українському: «*Ці кадри знято в павільйоні*», «*Передплату газет і журнал продовжено ще на місяць*», «*Ці слова сказано не про вас*».

Хибно було б думати, що пасивні дієприкметники невластиві українській мові – вони широко вживаються в ролі означення, наприклад: «*Зняті в павільйоні кадри були дуже вдалі*»; «*Продовжена на місяць передплата дала багато нових передплатників*», «*Сказані не про вас слова були образливі*». У цих реченнях дієприкметники *зняті, продовжена, сказані* виступають з функцією означення, а не присудків, якими є слова *були вдалі, дала, були образливі*. Пасивні дієприкметники бувають і присудками в реченні, але складеними, де, крім них, є особова форма дієслова *бути* (або наявність її можна припускати): «*Я був дуже вражений твоїм учинком*»; «*Ти ж бо такий мандрованийий!*» (є *مندروанийий*); «*Цей глечик уже розбитий*» (є *روڤتیی*).

Числові особливості дієслова-присудка

Дієслово-присудок звичайно узгоджується в числі з підметом речення: якщо підмет стоїть в однині, то й дієслово-присудок також виступає в однині («*Посадила стара мати три ясені в полі*» – Т. Шевченко); а множина підмета зумовлює й множину дієслова-присудка («*На чужину з України брати розійшлися*» – Т. Шевченко).

Проте бувають випадки, коли дієслово-присудок стоїть в іншому числі, ніж підмет: «*Був собі дід та баба*» (казка). Здавалось би, що за наявності в цьому реченні двох підметів – дід та баба – дієслово-присудок слід було б поставити в множині, але якщо дієслово-присудок стоїть перед двома або й кількома підметами, а перший підмет стоїть в однині, то й дієслово стоїтиме теж в однині: «*Був собі котик та півник*» (казка).

Дієслово-присудок виступає в однині також тоді, коли підмет має при собі додаток, що становить з підметом одну підметову групу речення й пов'язаний з ним прийменником з: «Гарматний відгомін з першим громом *мішався* раз у раз в одних розквіт жмуть» (М. Бажан).

Дієслово-присудок буде в однині й тоді, коли за підмет правлять збірні слова – *більшість, меншість, частина, ряд, кілька, багато, чимало, група, низка, решта, половина* та ін., поєднані з залежними від них іменниками (прикметниками) в родовому відмінку: «*Більшість* присутніх *пристала* на цю пропозицію»; «*Кілька* відер води *бухнуло* на вогонь» (М. Коцюбинський).

Якщо підмет складається з числівника *два, три, чотири* та іменника й у реченні мовиться про спільну дію, дієслово-присудок слід ставити в однині: «*Летить чотири утиці*» (Б. Грінченко), «*На полі лежало три чоловіки*» (П. Мирний). Якщо в реченні треба підкреслити, що особи, які складають підмет з числівником, діють кожна окремо, дієслово-присудок треба тоді ставити в множині: «*Не вертаються три брати, по світу блукають*» (Т. Шевченко).

Якщо підметом є складений числівник, де останнє слово – *один*, дієслово-присудок може стояти в однині в чоловічому роді або в безособовій формі на -ло: «*31 солдат вийшов з оточення*», «*Вийшло з оточення 31 солдат*». Якщо перед таким підметом є означення в множині – *усі, наші* й под., присудок має форму множини: «*Усі двадцять один учасник конкурсу вийшли на змагання*».

Дієслова, що керують іменниками в певних відмінках

Переважає більшість дієслів керує іменниками в якомусь певному відмінку. Таке саме правило є й у російській мові, але керовані відмінки не завжди збігаються при аналогічних дієсловах з українськими. Наприклад, дієслово *дякувати* керує іменником чи займенником у давальному відмінку: *дякую батькові, дякую тобі*, – тимчасом як відповідне російське *благодарить* вимагає знахідного відмінка: *благодарю отца, благодарим тебя*; дієслово *зрадити* керує іменником чи займенником у знахідному відмінку: *зрадив мене, зрадив своє слово*, а російське *изменить* – у давальному відмінку: *изменил мне, изменил своему слову*.

Розгляньмо, як саме керують дієслова іменниками в окремих відмінках.

З іменниками в родовому відмінку стоять дієслова: *вживати* * («*Горілки не вживав так, щоб через край*». – Г. Квітка-Основ'яненко), *вчити вчитися, навчати, навчатися* («*Нічого було робити, – треба Кириливі вчити сестер грамоти*». – П. Мирний; «*Малих діток доглядала, звичаю навчала*». – Т. Шевченко); *глядіти, доглядати* («*Гляди, як ока в голові*». – М. Номис); *грати, гуляти* – з прийменником *у (в)* («*Діти бігають, гуляють у ціці-баби, в хрещика*». – Б. Грінченко; «*Будемо грати в свого козиря*». – Б. Грінченко), *здавати* («*Не здавай мені сорому при чужих людях*». – І. Нечуй-Левицький), *зживати* («*Будуть до тебе козаки заїжджати, будуть у тебе хліба-солі заживати*». – пісня), *запобігати* («*Не хочуть у вельможних панів ласки запобігати*». – П. Куліш), *зазнавати, зазнати* («*Не зазнала розкошівки, вже й літа минають*» – пісня), *пилькувати* («*Бабуся пилькує малой*». – М. Вовчок), *послухати, послушатися* («*Послухали доброї поради високошановного народолюбця*», – Б. Грінченко).

Частина дієслів керує залежним словом у родовому відмінку без прийменника або в знахідному відмінку з прийменником *на*: *сподіватися* («Панночки сподіваємось». – М. Вовчок; «Сподівався дід на бабин обід», – приповідка), *ждати, дожидати, чекати* («Ждала, ждала козаченька та й плакати стала», – пісня; «Не *на тебе ждуть* я буду». – Л. Українка; «Добре роби, *доброго ж кінця дождидай*». Б. Грінченко; «Скільки він мріяв про цей момент, скільки *чекав цієї хвилини*». – Ю. Смолич; «Я *чекаю на тебе* при каганці і співаю». – В. Стефаник). Дієслова *чекати, ждати, дожидати* можуть керувати іменником у знахідному відмінку й без прийменника *на*: «У Підпарі *Гафійку ждала* цілоденна робота» (М. Коцюбинський); «Уже всі зібралися і *чекали* старого *Поньку*» (Г. Тютюнник).

З іменниками в давальному відмінку стоять дієслова: *болити* («Чужий біль *нікому не болить*» М. Номис; це дієслово може вимагати й знахідного відмінка: «*Мене ж болить її* відвічне страждання». – І. Франко, – а також виступати з прийменником *у* (в) та іменником у родовому відмінку: «Що *у вас болить?* – ластівкою припадає вона коло недужої» – М. Коцюбинський), *вибачати* («*Подорожньому і Бог вибачає*». – М. Номис), *прощати* («Скажіть їм, щоб *простили мені, бурлаці*, за мою смерть на чужині». – І. Нечуй-Левицький), *дякувати* («*Дякую тобі, Іване*, промовила вона». – І. Франко), *віддячити* (оддячити) («Соломія усе старалась *оддячити циганам* за рятунку і захист». – М. Коцюбинський).

З іменниками чи займенниками в знахідному відмінку стоять дієслова: *зрадити* («*Зрадив мене милий*». – пісня), *опанувати* («*І пустиню опанують* веселії села». – Т. Шевченко), *радити, порадити* («Де то моя Катерина, моя чорноброва! Вона мене *все радила і тепер порадить*». – Т. Шевченко); *Порадь мене*, дівчинонько, як рідная мати». – пісня). Тепер при дієслові *радити* (порадити) ставлять іменники і в давальному відмінку («Франко, Коцюбинський завжди *радили молодим авторам* учитися, наполегливо поліпшувати свою письменницьку техніку». – «Літературна газета»).

З іменниками в знахідному відмінку та прийменником *за* стоять дієслова, якщо вони вказують на виконання функції чогось чи когось: *бути* («*Ще й на весіллі в його дочки за дружку була*». – І. Нечуй-Левицький), *стати* («Він мені *за дитину рідку став*». – М. Вовчок), *правити* («Скриня моя *за стіл править*». – Г. Барвінок), *мати* («Мене його батько не хоче *за невістку мати*». – П. Мирний), *вважати* («Дарна ж навіть не *вважала за потрібне* крити своєї віхи з того від'їзду». – Л. Українка). Дієслово *вважати* зрідна може стояти й без прийменника *за*, і тоді воно керує залежним словом в орудному відмінку («Та полювання він *забавою вважав*, рибальство – *справою, священнодійством* назіть». – М. Рильський).

Згадані дієслова *бути, стати, правити, мати* з іншим значенням, ніж у наведених реченнях, стоять без прийменника *за* й керують іменниками в інших відмінках: «А Ганна була, як і вона, удова, *мала собі дочку-одиначку*» (М. Вовчок); «Юрко *став паном*, змінив своє ім'я й назвав себе Юрушем» (І. Нечуй-Левицький); «А може, й сам на небесі *смієшся, батечку, над нами та, може радишся з панами, як править миром?*» (Т. Шевченко).

З іменниками в знахідному відмінку та прийменником *на* стоять дієслова: *бачити* (*бачити на власні очі, а на власними очима!*) («А сам Наум таку колись *пригоду на власні очі бачив*». – М. Рильський), *чути* (*чути на власні вуха*), *грати* («Та й найняла козаченька на скрипочку *грати*». – пісня), проте в сучасній літературній мові дієслово *грати* керує місцевим відмінком іменника з прийменником *на*: «*грати на скрипці (на роялі, на бандурі), заздрити,*

заздритися (*«На велику худобу батьківську її заздрились»*. – Б. Грінченко), змилюсертитися (*«Поки прут знайшов та відсердивсь та на свою миленьку змилюсертивсь»*. – Б. Грінченко), плакатися (*«Не плачя на моє горе»*. – М. Вовчок), розстаратися (*«Як потягнувся на юшку, то розстарайся й на петрушку»*. – Б. Грінченко), слабувати (*«Слабує на очі»*. – Б. Грінченко), хворіти (*«деякі пухлини, на які хворіють люди, теж вірусного походження»*. – «Наука і життя»).

З іменниками в орудному відмінку стоять дієслова: братися, узятися в значенні «перетворюватися на щось, укриватися чимось» (*«Всюди почорнілий сніг береться водою»*. – П. Мирний; *«Нога в хлопця взялася синіми плямами»*. – О. Донченко), говорити, читати, перекладати, учити, навчати, повчати, якоюсь мовою (*«Поучали з церковної амвони рідних братів чужою мовою»*. – Б. Грінченко); іноді помилково кажуть: *«Я вмію читати на англійській мові, а говорити можу й на німецькій»*, замість: *«Я вмію читати англійською мовою (або по-англійському), а говорити можу й німецькою (або по-німецькому)»*; *«Женитися, одружитися з кимось, а не на комусь»* (*«Оженився з Палажчиною дочкою»*. – І. Нечуй-Левицький; *«Софія одружилась з Ізаровим»*. – А. Шиян); *«Іхати, пливати, плинути чимось, а не на чомусь»* (*«Іде чуман шістьма парами»*. – Б. Грінченко; *«Комбайн велично плине шумним широким степом навпростець»*. – І. Муратов).

З прийменниками *по, на, в* та іменниками в місцевому відмінку стоять дієслова: знати, пізнати (*«Знати пана по халлявах»*. – прислів'я; *«Пізнати ворону по пір'ю»*, – прислів'я), розумітися, знатися на чомусь (*«Теля не знається на пирогах»*. – прислів'я; *«На рибі теж розумітися треба»*. Ю. Збанацький), кохатися в чомусь (*«Ухимерному кохатися, видумни сплітати»*. – Б. Грінченко), вибачати на слові (*«Вибачайте, люди добрі, на цім слові»*. – М. Вовчок); бути певним з прийменником *на* (*«Коли загублю, то вишукую, бувай на тому певна, моя сиза голубно»*. – М. Вовчок), з прийменником *у (в)* (*«Згорда поглядають вони довкола, певні в своїх силах»*. – М. Коцюбинський) або без прийменника, але з родовим відмінком (*«Всі, хто його слухав, були певні перемоги над ворогом»*. – О. Десняк).

ЗАУВАЖЕННЯ ДО ОКРЕМИХ ДІЄСЛІВ

Узяти себе в руки, опанувати себе, запанувати над собою

«Незнайомиць *узвв себе в руки* й, намагаючись бути спокійним, казав далі...» – читаємо в сучасному оповіданні. Але по-українському можна *взяти в руки* щось або когось, тільки не себе: «Ну, – гукнув Бертольд, – то байка! Я *візьму співців тих в руки!*» (Л. Українка). Коли ж треба сказати по-українському відповідно до російських висловів *взять себя в руки, овладеть собой*, то треба вдаватися до таких українських висловів: *опанувати себе, запанувати над собою* (Словник за редакцією А. Кримського).

Вибачатися, прощати, дарувати, перепрошувати

Люди, що не дбають за культуру власної мови, часто помилково кажуть: *«Я вибачаюся»*. Так сказати не можна, бо частка *-ся* означає *себе*, отже, вихо-

дить, що людина вибачає сама себе, тимчасом як уважає, що завинила чи помилилася перед кимось. Треба казати: *вибачте мені, пробачте мені, простіть мені, даруйте мені*, або: я *перепрошую*. Цей останній зворот – характерний для подільського, волинського та інших південно-західних говорів, де він поширився під впливом польської мови.

Так само не можна казати: «За ці слова треба *вибачатись*», а слід: «треба *попросити вибачення*» або «треба *перепросити*».

Виручити (виручати), визволити, вирятувати, допомогти, виторгувати

Дієслову *виручати* та іменникові *виручка* надають часом невластивого українській мові значення, наприклад: «Від продажу огірків та картоплі наш колгосп *виручив* багато грошей»; «Середньоденна *виручка* підвищилась на 50 %».

Домовлятися й умовлятися

Останнім часом з нашої усної й письмової мови майже зникло дієслово *умовлятися*, поступившись скрізь перед дієсловом *домовлятися*: «Я *домовлюся* з лектором про початок лекції»; «Вони *домовлялися* про нову зустріч».

Дієслово *умовлятися* означає «говорити з кимось, виставляючи якусь умову»: «Дід з чортом, *умовляючись*, пішли поруч, як товариші» (О. Стороженко); «Пан хотів *умовитись* з ними на ціле літо до Покрови» (І. Нечуй-Левицький), а дієслово *домовлятися* означає закінчувати процес умовляння, довершувати всі вимоги умови: «Тільки *домовся* з нею так, щоб вона про мене не знала» (Т. Шевченко); «*Домовся* з ним про все, щоб не було нікому кривди» (з живих уст).

Не треба забувати й про інші синоніми цих дієслів: *годитися*, що є синонімом до *умовлятися* («*Годись* на рік». – М. Вовчок), *єднати*, що є відповідником російського *рядить* («Чого в'янеш, моя доню? – стара не спитала, за сивого, багатого тихенько *єднала*». – Т. Шевченко), *договоритися*, що тотожне дієслову *домовитися* («*Договорилась* вона так, щоб мені очі зав'язати, і вона мене вела», – казна).

Отож, і в перших двох фразах треба було написати дієслово *умовитися*: «Я *вмовлюся*», «Вони *вмовлялися*».

Дорівнювати й рівнятися

«Два та один *рівняється* трьом», – помилково кажуть інколи, забуваючи, що дієслово *рівнятися* має в українській мові інше значення, ніж те, що йому в цій фразі надають. *Рівнятися* – значить «уподібнюватися, триматися одної лінії в ряді». «Ні, Мессіє, я не *рівняюся* до тебе, ні!» (Л. Українка); «*Рівнятися* на правофлангового!» (військова команда). Дієслово *дорівнювати* означає «бути рівнозначним, становити щось». «Дія *дорівнює* протидії» (фізичне явище). Отож, і в наведеній помилковій фразі треба було написати: «Один та два *дорівнює* трьом».

(далі буде)

ЮРІЙ КУЛЬЧИЦЬКИЙ

У південній Франції, в містечку Мужен біля Канн, живе наш мистець – графік і кераміст – Юрій Кульчицький. Там він має робітню і вже від багатьох років працює в кераміці, а його твори розходяться по цілій Франції.

Є мистецькі техніки, що мають притягаючу силу на мистців, до таких належать емаль і кераміка. Не рідко трапляється, що маляр, спробувавши однієї з цих технік, так захоплюється нею, що остається їй вірним на ціле життя.

Емалеві кольори є вічні, вони ніколи не міняються, навіть після довгих століть вони не линяють, а світяться свіжим блиском, немов би щойно вийшли з печі.

Для мистця це безперечно неабияка приємність виробляти такі тривалі твори, а крім цього емаль та кераміка криють в собі ще й різні

несподіванки. Наприклад, мистець ніколи наперед точно не знає, як вийдуть кольори після останнього випалювання в печі, бо незначні відхилення в температурі, або продовження часу випалу впливають на тон кольору. Ця загадковість має на мистця стимулюючий вплив. Таємниця творчої праці при вогні причаровує людей.

Однією з причин зміни в творчості Кульчицького треба вважати брак наших видавництв, які давали б замовлення своїм мистцям. Сьогодні дістатися чужинцеві до західних видавництв не є легко, бо тепер кожна культурна держава має своїх власних графіків, більш як треба.

Як би воно не було, в 1955-1960 роках, Кульчицький перестав працювати в графіці й присвятився виключно кераміці.

Тут варто пригадати, що мистецька кераміка була тоді у нас чимсь новим, принайменше в Галичині, поза Україною, ніхто з українських мистців не працював у цій техніці.

Від передісторичних часів аж до сьогодні керамікою займалися у нас лише народні майстри гончарі, серед яких не бракувало дуже талановитих одиниць. На території України кераміку виробляли у 600 місцевостях. Найбільше знаними осередками народної кераміки були – містечко Опішня на Полтавщині і Косів на Гуцульщині. Щойно в XX ст. почали працювати в кераміці мистці-малярі професіоналісти.

Кожна нова техніка в мистецтві завжди має притягаючу силу

на артистів. Тому й не диво, що мистецька кераміка, з якою Кульчицький ближче зацікавився в Парижі, сильно його зацікавила. В останніх десятиліттях ми мали досить графіків, натомість керамістів у нас не було взагалі (крім Івanni Нижник-Винників, яка всього кілька років раніше від Кульчицького почала працювати в цій ділянці), отже Кульчицький рішився спробувати своїх сил у мистецькій кераміці, яка стала його другим, новим і надзвичайно плідним, періодом творчості.

Юрій Тарасович Кульчицький народився 18 грудня 1912 року в селі Підбужі біля Дрогобича. Його рід походить з галицької шляхти із села Кульчиці під Самбором. Скінчивши середню школу в Самборі, Кульчицький вписався до Краківської Академії Мистецтв. Там він учився на відділах – малярства, графіки й театральної декорації. Академію він закінчив у 1938 році.

Перші самостійні твори Кульчицького були графічні, а саме – дереворити. Він виставляв їх на збірних виставах у Кракові, Львові і в Самборі.

Під час II світової війни Кульчицький був учителем рисунків у двох самбірських школах. Під кінець війни він виїхав на Захід, через Словаччину до Австрії, де задержався на кілька років. В Австрії він інтенсивно працював у графіці й виставляв свої гравюри на кількох українських і міжнародних виставах.

В 1948 році Кульчицький переїхав до Франції і там живе постійно. Перші роки він провів у Парижі а, від 1960 року перебуває над Середземним Морем у Мужені.

В графіці Кульчицький проявився найбільше в деревориті й лінориті, а теж і в рисунках та ілюстраціях для журналів і книжок.

Перші його композиції були на історичні теми. В 1930-их роках наші письменники та історики багато писали про козацьку добу, молодь виховувалась на літературі про запорожців, тому то й мистці зверталися радо до козацької тематики. У перших працях на історичні мотиви Кульчицький навіть трохи взорувався на українських гравюрах з XVIII ст. і то не лише щодо самого сюжету, але теж і в техніці праці. Ці його дереворити виглядали неначе естампи з минулих століть. Мистець, розуміється, на цьому етапі не задержався, це був тільки його «вступ» до графічного мистецтва.

Кульчицький удосконалює техніку деревориту і, після кількох років наполегливої праці, він зробив великий поступ. Гравюри з періоду 1945-1950 досягли технічної досконалости, чого доказом є такі твори як «Погоня» чи «На кулаки». На жаль, поменшена репродукція в друку не віддає всіх тонкостей делікатних дереворитів; щоб оцінити їхню красу, треба бачити ці гравюри в оригіналах.

Крім праці в деревориті, Кульчицький легко і вільно висловлюється в лінориті. Лінорит навіть дозволяє на більшу еластичність у праці, ніж дереворит. В Парижі Кульчицький майже всі праці виготовляв у лінориті. Були це ілюстрації для газет, книжок, календарів, різні друки, святочні картки й екслібриси. Одне з найкращих видань, яке він оформив багатьома ліноритами, є книжка для молоді «Гарфа Леїлі» (Торонто, 1953 р.).

На окрему увагу заслуговують екслібриси Кульчицького. Вони є виконані в різній техніці – дереворит, лінорит, рисунок тушом. Його екслібриси є багаті на різні символи, мають сконцентровану композицію і є старанно випрацьовані під технічним оглядом.

Якийсь час проявлявся Кульчицький у Парижі і в малярстві. Він малював малі картини гвашем, або акварелями, вживав сильних темних, часом навіть понурих, тонів. Між ними були композиції з мотивами коней, їздців на конях та сцени з життя первісних людей (приготовані для видання «Степова легенда» Архадія Любченка, яке ніколи не появилось друком). Зробив він кілька студій до портретів і намалював ікони для двох іконостасів. В роках 1955-1960 Кульчицький ілюстрував журнал для дітей і молоді «Юні Друзі», що виходив у Лондоні.

Від 1953-1954 років Кульчицький пробує працювати в кераміці. Він декорує емалем та рельєфним орнаментом різної величини тарілки. Ці перші праці він робить з чистої цікавості до нової для нього техніки. Праця в кераміці йому подобалася, тимбільше, що вона давала можливість висловлюватися кольорами. Перші спроби були цілком вдалі й

оригінальні, вони здобули признання у фахівців і Кульчицький почав щораз більше працювати в кераміці. Він, замкнувшись у малій кімнаті на Монмартрі, вивчав систематично впродовж кількох років складну техніку мальованої кераміки.

В керамічній творчості Кульчицького можна закріпити два окремі періоди – перший паризький 1953-1960 рр. і другий муженський від 1960 року аж по сьогодні.

В першому періоді кераміка мала виключно його власні, оригінальні композиції і вся увага була спрямована на мистецьку розв'язку декоративної, а форми обмежувалися до різної величини тарілок. Більшість цих композицій була в двох кольорах, а рисунки були переважно в рельєфі (рельєф був двоякий – один витиснений у глибину, другий доданий на поверхні). Рисунки були модерні й стилізовані, сюжети – коні (мистець дуже любить малювати коні), птахи, риби, вівці, мітологічні постаті. Цей перший період кераміки Кульчицького є під мистецьким оглядом цікавіший і багатший на творчі помисли.

В другому (теперішньому) періоді Кульчицький взувається на український народній кераміці як під оглядом форми так і орнаменту. Щодо самих форм – то їх вид в цьому періоді кількісно поширився, бо

крім тарілок, тепер він виробляє збанки, тикви, куманці, вази, посуду на цвіті, свічники, полумиски, кахлі і т.п. Деякі форми мистець винайшов свої власні, інші зроблені під впливом відомих форм.

Орнамент є рослинний (головно на більших формах) або тваринний (на менших предметах). Рослинний орнамент нагадує українську народну кераміку, щоправда, Кульчицький копій не робить тільки дає свою власну інтерпретацію й композицію, користаючи з декоративних елементів, взятих з народної творчості.

Кольорів він уживає зовсім інших ніж у гудульській кераміці (яка має, як відомо, лише три кольори – жовтий, зелений і бронзовий). Кольори Кульчицького є добре згармонізовані, вони є світлі, радісні й виразно відрізняються на ясному тлі (тло звичайно буває ясно-сіре з нейтральним або теплим тоном). Найчастіше вживані кольори Кульчицького – зелений, рожевий, сірий, жовтий і темно-синій.

Кераміка Кульчицького, як орнаментами так і кольорами, сильно відрізняється від французької кераміки, яку виробляють в околиці, де живе наш мистець, тому то твори Кульчицького легко пізнати на збірних виставках у Франції.

Перед кількома роками Кульчицький створив ряд нових форм – різної величини модерних ажурових ламп для кімнат і городів. Він виробляє столики для салонів, яких верх складається з удєкорованих кахлевих плиток. На замовлення, він виконав кахлі для настінної прикраси кімнат, як теж і декоративні панно для зовнішніх стін будинків. Мальована кераміка добре надається для оздоб в архітектурі. Колись у Києві наші церкви мали керамічні кольорові розетки на карнизах та й тепер київські архітекти приміняють керамічні декоративні панно в модерній архітектурі.

Кераміка Кульчицького є не лише гарна під естетичним оглядом, але вона й технічно старанно винічена та солідно зроблена з добрих матеріалів.

Сьогодні Юрій Кульчицький, разом з Іванною Нижник-Винників та Ярославом Геруляк, належить до «трійці» найбільше відомих українських мистців-керамістів за кордоном.

В. Попович

Виховники

СІМЕЙНЕ ВИХОВАННЯ В ТВОРАХ КОСТЯНТИНА УШИНЬСЬКОГО

МЕТА ВИХОВАННЯ

Суспільне виховання є для народу його сімейне виховання. У сім'ї природа підготовляє в організмі дітей можливість повторення і дальшого розвитку характеру батьків. Організм нових поколінь у народі носить у собі можливість збереження і дальшого розвитку історичного характеру народу. Вихованню, доводиться часто боротися із сімейним характером людини, але його ставлення до характеру народного – зовсім інше.

* *

Але повернімось до нашого предмета і скажімо прямо, що коли вже ми не можемо самі стежити за вихованням своїх дітей, то не будемо вже перешкоджати робити це хоч простому народові. Відкиньмо назавжди ту хибну думку, що простий селянин дуже грубий, неосвічений і дурний, щоб стежити за вихованням своєї дитини. Припустімо, він грубий і неосвічений, але він зовсім не дурний, та ще має дуже тверді і ясні переконання, і крім того, в грудях у нього б'ється палке батьківське серце, чутке до всякої небезпечки, що загрожує дітям. Не забуваймо, що коли ми багато чого хочемо вчити простий народ, то є багато що, чого ми самі від нього навчилися. Не забуваймо, що цей народ створив ту глибоку мову, глибини якої ми досі ще не спромоглися виміряти; що цей простий народ створив ту поезію, яка врятувала нас від кумедного дитячого лепету, на якому ми наслідували іноземців; що саме з народних джерел ми оновили всю нашу літературу і зробили її гідною цієї назви.

* *

Багато хто звик говорити, що всякі повчання в юності і все шкільне виховання лишають мало сліду в людині і що тільки уроки життя відбиваються в ній міцно і незгладимо, але це не зовсім правильно: життя, правда, рубає сокирою, але часто ця сокира тупиться об камінь уже затверділий; виховання і навчання в юності проводять легкі рисочки, та зате проводять їх на душі ще м'який, ще не завалений враженнями. Проведіть легку риску на корі молодого деревця, і ця риска, коли дерево виросте, перетвориться у величезну тріщину або у потворний наріст; маленька пташка, посидівши на молоденькій гілці дерева, визначить, можливо, майбутній напрям товстої і міцної гілляки, який здається не справою химерного випадку.

* *

... Ввіряючи вихованню чисті й вразливіші душі дітей, ввіряючи для того, щоб воно провело в них перші, а тому й найглибші риси, ми маємо цілковите право спитати виховника, якої мети він добиватиметься в своїй діяльності, і вимагати на це питання ясної й категоричної відповіді. Ми не можемо в цьому разі вдовольнятися загальними фразами на зразок тих, якими починаються здебільшого німецькі педагогіки. Якщо нам кажуть, що метою виховання буде зробити людину *щасливою*, то ми маємо право спитати, що саме розуміє виховник під словом *щастя*; бо, як відомо, немає предмета в світі, на який люди дивилися б так різно, як на щастя: що одному здається щастям, те іншому може здаватися не тільки неістотною обставиною, а навіть просто нещастям. І якщо ми придивимося глибше, не захоплюючись уявною подібністю, то побачимо, що майже в кожній людині своє особисте поняття про щастя і що поняття це є прямий результат характеру людей, який, у свою чергу, є результат численних умов, без краю різноманітних для кожної окремої особи. Та ж сама невизначеність буде й тоді, коли на питання про цілі виховання відповідають, що воно хоче зробити людину *кращою, довершеною*. Хіба в кожній людині не свій власний погляд на людську довершеність, і хіба не здається одному довершеністю те, що іншому може видатися безумством, тупістю або пороком?

* *

Що сказали б ви про архітектора, який, закладаючи нову будівлю, не зумів би відповісти вам на запитання, що він хоче будувати – храм, присвячений Богові істини, любови й правди, просто будинок, у якому жилося б затишно, гарні, але непотрібні урочисті ворота, якими милувалися б подорожні, роззолочений готель для оббирання нерозважливих мандрівників, кухню для готування страв, музей для зберігання рідкостей чи, нарешті, сарай для складання туди різного, в житті нікому вже не потрібного мотолоху? Те саме повинні ви сказати й про виховника, який не зуміє чітко й точно визначити вам мету своєї виховної діяльності.

Звичайно ми не можемо порівнювати мертві матеріали, над якими працює архітектор, з тим живим і організованим уже матеріалом, над яким працює виховник. Надаючи великого значення вихованню в житті, ми, проте, добре усвідомлюємо, що межі виховної діяльності вже є в умовах душевної й тілесної природи людини і в умовах світу, серед якого людині судилося жити. Крім того, ми добре усвідомлюємо, що виховання, у вузькому розумінні цього слова, як *навмисна* виховна діяльність – школа, виховник і наставники *ex officio* – зовсім не єдині виховники людини і що такими ж сильними, а, можливо, і значно сильнішими виховниками його є виховники *не навмисні*: природа, сім'я, суспільство, народ, його релігія і його мова, словом, природа та історія в найширшому розумінні цих обширних понять. Проте і в самих цих впливах, невідпорних для дитини й людини зовсім нерозвиненої, багато що змінюється самою ж людиною в її послідовному розвитку, і ці

зміни впливають з попередніх змін в її власній душі, на виклик, розвиток або затримку яких *навмисне виховання*, словом, школа із своїм навчанням і своїми порядками, може діяти безпосередньо й сильно.

Якщо педагогіка хоче виховувати людину в усіх відношеннях, то вона повинна *попередити* її також в усіх відношеннях. У такому разі, зауважать нам, педагогів ще немає, і не скоро вони будуть. Це дуже можливо; а проте твердження наше справедливе.

Педагогіка – не наука, а мистецтво, – найобширніше, складне, найвище й найнеобхідніше з усіх мистецтв. Мистецтво виховання спирається на науку. Як мистецтво складне й обширне, воно спирається на безліч обширних і складних наук; як мистецтво, воно, крім знань, вимагає здібності й нахилу, і як мистецтво ж, воно прагне до ідеалу, якого вічно намагаються досягти і який цілком ніколи недосяжний: до ідеалу довершеної людини. Сприяти розвитку мистецтва виховання можна тільки взагалі поширенням серед виховників тих найрізноманітніших *антропологічних знань*, на яких воно ґрунтується...

Проте, коли не можна вимагати від виховника, щоб він був спеціалістом в усіх науках, з яких можна черпати основи педагогічних правил, то можна й треба вимагати, щоб жодна з цих наук не була йому зовсім чужою, щоб з кожної з них він міг розуміти принаймні популярні твори і прагнув, наскільки може, набуті *всесвітніх* відомостей про людську природу, до виховання якої береться.

Ні в чому, мабуть, *однобічний* напрям знань і мислення не є такий шкідливий, як у педагогічній практиці. Виховник, який дивиться на людину крізь призму фізіології, патології, психіатрії, так само погано розуміє, що таке людина і які потреби її виховання, як і той, хто вивчив би людину лише по великих творах мистецтва та великих історичних діяннях і дивився б на неї взагалі крізь призму великих, зроблених нею справ.

...Виховник повинен прагнути пізнати людину, яка *вона є в дійсності*, з усіма її слабостями і в усій її величч, з усіма її буденними, дрібними потребами і з усіма її великими духовними вимогами. Виховник повинен знати людину в сім'ї, в суспільстві, серед народу, серед людства й на самоті з своєю совістю; у будь-якому віці, у всіх класах, у всіх становищах, в radoщах і горі, в приниженні й у величчі, в розквіті сил і в недозрі, серед необмежених надій і на смертному одрі, коли слово *людської* втіхи вже безсиле. Він повинен знати спонукальні причини найбрудніших і найвищих вчинків, історію зародження злочинних і великих думок, історію розвитку будь-якої пристрасті й будь-якого характеру. Тоді тільки він буде спроможний черпати в самій природі людини засоби виховного впливу, – а засоби ці величезні!

Ми зберігаємо тверде переконання, що велике мистецтво виховання тільки-но починається, що ми стоїмо ще перед дверима цього мистецтва і не ввійшли в самий храм його і що досі люди не звернули на виховання тієї уваги, на яку воно заслуговує. Чи багато налічуємо

ми великих мислителів і вчених, які присвятили свій геній справі виховання? Здається, люди думали про все, крім виховання, шунали засобів величчя й щастя скрізь, крім цієї галузі, де найшвидше їх можна знайти. Але вже тепер видно, що наука визріває до того ступеня, коли погляд людини мимоволі буде звернений на виховне мистецтво.

Читаючи фізіологію, ми на кожній сторінці переконуємося в широкій можливості впливати на фізичний розвиток індивіда, а ще більше на послідовний розвиток людської раси. З цього джерела, яке щойно відкрилося, виховання ще майже не черпало. Коли ми переглядаємо психологічні факти, здобуті в різних теоріях, нас вражає ледве чи ще не більша можливість мати величезний вплив на розвиток розуму, почуття і волю людини, і так само вражає нас мізерність тієї частки цієї можливості, яку вже використало виховання.

* *

Чи треба говорити про значення психології для педагога? Мабуть треба, якщо і в нас так мало хто з педагогів звертається до вивчення психології. Звичайно, ніхто не має сумніву в тому, що головна діяльність виховання відбувається в галузі психічних і психофізичних явищ; але звичайно в цьому випадку розраховують на той *психологічний такт*, який більшою чи меншою мірою властивий кожному, і гадають, що вже самого цього такту досить, щоб оцінити тих чи інших педагогічних заходів, правил та напучувань.

Так званий *педагогічний такт*, без якого виховник, хоч би вивчав він теорію педагогіки, ніколи не буде добрим виховником-практиком. Є по суті не більше, як *такт психологічний*, потрібний педагогові такою ж мірою, як і літераторові, поетові, ораторові, акторові, політикові, проповідникові і, словом, усім тим особам, які так чи інакше думають впливати на душу інших людей. Педагогічний такт -- це тільки особливе застосування такту психологічного, його спеціальний розвиток у галузі педагогічних понять. Але що таке самий цей психологічний такт? Не що інше, як більш чи менш темна напівсвідома збірка спогадів різноманітних психічних актів, пережитих нами самими. На підставі саме цих спогадів душі про свою власну історію людина вважає за можливе впливати на душу іншої людини і обирає для цього саме ті засоби, дієвість яких випробувала на самій собі. Ми не думаємо зменшувати важливості цього психологічного такту, як це зробив Бенек (1798-1854 -- німецький філософ, педагог, представник емпіричної психології.), який гадав тим самим різніше підкреслити необхідність вивчення своєї психологічної теорії. Навпаки, ми кажемо, що ніяк психологія не може замінити людині психологічного такту, в практиці незамінного вже тому, що він діє швидко, миттю, тоді як положення науки пригадуються, обмірковуються і оцінюються повільно. Хіба можна уявити собі оратора, який згадував би той чи інший параграф психології, бажаючи викликати в душі слухача співчуття, жах чи обурення? Так само і в педагогічній діяльності немає ніякої змоги діяти за параграфами психології, хоч би як добре вони були вивчені. Але, без сумніву, психологічний такт не є щось вроджене, а формується в людині поступово: в одних швидше ширше і структурніше, в інших повільніше, скудніше і уривчастіше, що

вже залежить від інших властивостей душі, – формується в міру того, як людина живе й спостерігає, умисно чи без наміру, те, що діється в її власній душі. Душа людини пізнає сама себе тільки в особистій своїй діяльності і знання душі про саму себе так само, як і знання і про явища зовнішньої природи, складаються із спостережень. Чим більше буде цих спостережень душі над власною своєю діяльністю, тим будуть вони настійніші і точніші, тим більший і кращий психологічний такт розвинеться в людині, тим цей такт буде повніший, вірніший, стрункіший. З цього випливає вже само собою, що заняття психологією і читання психологічних творів, спрямовуючи думку людини на процес її власної душі, може дуже сприяти розвиткові в неї психологічного такту.

Але ж не завжди педагог швидко діє й вирішує: часто доводиться йому обмірковувати або вже застосований захід, або той, який він ще гадає застосувати; тоді, не покладаючись на саме тільки темне психологічне почуття, він може й повинен з'ясувати собі цілком ті психологічні чи фізіологічні основи, на яких будується обмірковуваний захід. Крім того, всяке почуття є справа суб'єктивна, непередавана, тоді як знання, викладене чітко, доступне для кожного. Особливо ж відсутність певних психологічних знань, як ми відзначили вище, виявляється, коли який-небудь педагогічний захід обговорюється не однією, а кількома особами. Через неможливість передачі психологічного почуття і сама передача педагогічних знань на підставі самого тільки почуття стає неможливою. Тут лишається одно з двох: покластися на авторитет співбесідника або обізнатися з тим психологічним законом, на якому ґрунтується те чи інше педагогічне правило. Ось чому як той, хто викладає педагогіку, так і той, хто слухає її, повинні неодмінно спершу погодитися в розумінні психічних та психофізичних явищ, для яких педагогіка є тільки додатком їх до досягнення виховної мети.

Але наукова обізнаність з психічними явищами потрібна не тільки для того, щоб ґрунтовно обмірковувати застосовуваний або вже застосований педагогічний захід і розуміти основу правил педагогіки, такою ж мірою потрібна психологія і для того, щоб оцінити наслідки, що випливають з того чи іншого педагогічного заходу, тобто, інакше кажучи, оцінити *педагогічний досвід*.

Педагогічний досвід має, звичайно, таке ж важливе значення, як і педагогічний такт; але не слід занадто перебільшувати це значення. Здебільшого результати виховного досвіду, як справедливо зауважив Бенеке, стоять надто далеко в часі від тих заходів, результатами яких ми їх вважаємо, щоб можна було назвати дані заходи *причиною*, а дані результати наслідком цих заходів; тим більше, що ці результати приходять тоді вже, коли виховник не може спостерігати вихованця. Пояснюючи свою думку прикладом, Бенеке каже: «Хлопчин, який на всіх екзаменах виявляє себе першим, у дальшому може стати найобмеженішим педантом, тупим несприйнятливим до всього, що лежить поза вузьким колом його науки, і ні на що здатним у житті». Мало цього, ми самі знаємо з практики, що часто останні учні наших гімназій стають в університеті кращими студентами і навпаки...

ІДЕАЛІЗМ І ПРАГМАТИЗМ ВИХОВНОГО ІДЕАЛУ

(Закінчення з ч. 5 (124))

Методика виховання в комуністичній системі заснована на вченнях Павлова про рефлексії. В рамках цієї статті немає змоги цю теорію докладно розглянути. Вистачить тільки згадати, що в теорії Павлова поняття свободного вибору (волі) зводиться просто до знаменника рефлексій, відповідно розвинутих і вишколених. Тепер зрозуміємо, чому наука про рефлексії стала такою сприйнятливою для панівної партії в Советському Союзі. Це тому, що Павлов поставив наукові підвалини під виховну систему, яка намагається створити бездушних автоматів, виконавців волі проводу партії.

З рефлексологією (наукою про рефлексії) тісно пов'язаний воюючий атеїзм. Як ідеологічний напрям атеїзм на початку нашого століття був заснований на примітивному або «вульгарному» матеріалізмі XIX ст. Під впливом праць Виготського, Рубінштейна, Пяже та інших атеїзм переходить певну метаморфозу. Змінюючи до певної міри ортодоксальний дарвінізм, але рівночасно відкидаючи поняття Абсолюта і Провидіння, сучасний атеїзм видвигає теорію «саморегулювання» організму. Ця теорія, однак, більше комплікує ніж вияснює цілу проблему ідеалізму.

Розглянувши в загальному три головні виховні ідеології, застановимося коротко над характеристикою середовища, в якому живе наша молодь. Це уможливить нам зробити певні підсумки відносно ідеалістичних і прагматичних аспектів виховної програми.

Під світоглядним оглядом середовище в ЗСА і Каналі піддається пануючий матеріалізм, прагматизм, брак ідеалізму і сильні впливи крайньої ліберальної пропаганди. Дуже часто дисципліна, саможертва, пошанівон авторитету утотожнюється із мілітаризмом і фашизмом. З другого боку дійсний фашизм комуністичної диктатури представляється як лібералізм. Навіть деякі церковні кола в ідеологічній площині перестали поборювати прагматичний атеїзм. Це становище мимоволі створює враження, що Церква стала на шлях релятивності, а це часами відбивається на процесі формування світогляду молодого покоління.

Деяка частина молоді, вихована в дусі нігілізму, читаючи книжки авторів типу Гайдеггера чи Сартра, в пошукуванні емоційних переживань і містики попадає під впливи наркотиків, особливо таких, що збуджують уяву і витворюють галюцинації (героїна, ЛСД і т.д.). Релятивність підноситься до такого степеня, що заперечується добро і зло в абстрактному розумінні, а у висліді вважається кожну дію людини «доброю». Поведінка дорослої людини інтерпретується часто в дусі психоаналізи з її наголосом на ліберально-сенсуальну інтерпретацію мотивів.

Під соціальним оглядом середовище, в якому живе наша молодь в діаспорі, можна описати, як технологічне, різнокультурне, багатомовне.

В такому оточенні виринають особливі виховні труднощі, а разом із тим проблеми збереження національної тотожності. Ці труднощі мають пряме відношення до чинників, які характеризують технологічне суспільство, і над їх описом я тут коротко задержуюся.

Масова продукція різномірних виробів з наголосом на кількість, а не на якість, як також система купна на кредит витворює погоню за матеріальними вартостями. Це породжує надмірну конкуренцію, залишає мало часу на громадську працю для загального добра, створює несприятливі умови для ідеалістичного виховання молодого покоління.

Водночас із погонею за матеріальними вартостями зростає конкуренція, людина стає немовби автоматом, маючи дуже мало часу на роздумування чи застанову над своєю дією, а ще менше над своєю суспільною ролю. Проблеми країни походження чи країни батьків є для такої людини часто чужими.

У технологічному суспільстві заходить також драстична зміна ролі членів родини, що часто створює виховні труднощі. Історично-традиційні ролі членів родини збереглися в аграрних суспільствах у більшій мірі, ніж в технологічних суспільствах.

Самі життєві обставини точно розрізнявали ролі поодиноких членів родини. Батько, фізично сильніший член родини, здобував засоби на прожиток інших членів родини, а це створювало його домінуючу роль, сприяючи розвиткові авторитативного світогляду. На протязі довгої історії людства хліб став символом життя, а хліборобська родина уособленням консервативного, авторитативного способу життя.

Труди і невигоди витворювали тип людини характерної, витривалої, прив'язаної до своєї землі і свого минулого. Натомість у технологічному суспільстві нема точно розподілених функцій поодиноких членів родини. Фінансова незалежність поодиноких членів родини часто доводить до психологічної незалежності, а це в свою чергу до розбиття родини. У великих містах вирастають цілі покоління молодих людей, які не знають, що це таке витривалість, доцільність. Виростають такими, бо не мали змоги набуті тих прикмет, яких вже замолоду набувають сини хліборобів.

У технологічному суспільстві є також сильні прояви негармонійності – дисонансу поміж стадіями фізичнопсихічного дозрівання і суспільно економічними вимогами. Дуже часто молода людина психічно і фізично зріла не може одружуватися і вести нормального способу життя, бо суспільно-економічні обставини є такого роду, що не забезпечують сталої праці для молодих людей.

Застановившись коротко над середовищем, у якому зростає наша молодь, прийдемо до висновку, що є воно безумовно іншим, ніж те, в якому зростало наше покоління. Ці зміни зайшли не тільки поміж краєм і еміграцією, але також зауважуємо великі зміни за останніх двадцять років у країнах нового поселення, особливо у ЗСА. У світлі цих обставин виринає питання, як найкраще шукати і формулювати виховні засади, виховний ідеал для нашої молоді у діаспорі.

Залишаючи обговорення, яким повинен бути виховний ідеал на майбутнє, застановімся над трьома питаннями, які, на мою думку, є основними у формулюванні виховного ідеалу. Цими питаннями можуть бути такі:

- Чи потрібний ідеалістичний підхід у шуканні виховного ідеалу?
- Чи виховний ідеал має віддзеркалювати історичне минуле, чи сучасну дійсність?
- Виховний ідеал для кого?

Відповідь на перше питання має більше, ніж теоретичне значення, бо від неї залежить формування цілої виховної системи. Наприклад, коли ми заздалегідь, «а пріорі» станемо на становищі ідеалістичної інтерпретації виховного ідеалу, то тим самим відкинемо можливість будь-якої модифікації.

З другого боку, коли ми заздалегідь станемо на становищі, що підхід до шукання виховного ідеалу має бути заснований на прагматизмі, то в крайній мірі взагалі не зможемо дійти до сформулювання виховного ідеалу.

Найкращий приклад крайнього прагматизму бачимо в американській виховній системі, яка фактично не має жадного виховного ідеалу. Тому тут дуже часто пропагується зміни без уваги на те, чи ті зміни потрібні, чи ні. На мою думку, правильний підхід до шукання виховного ідеалу повинен лучити випробувані історично-традиційні вартості з вимогами сучасності.

Друге питання впливає логічно із першого. Історично-традиційні ідеали мусять бути складовою частиною нашого виховного ідеалу і нашої виховної системи. Прагматичний підхід, який засновується на ситуації, що існує в даному часі, може довести до затрати національної тотожності і припішити денаціоналізацію та асиміляцію. Наприклад, коли дійсність виявляє, що більшість української молоді вживає англійської мови як розмовної, чи з цього випливає, що навчання історії і географії України повинно вестися англійською мовою? Безперечно, що ні, якщо хочемо протиставитися асиміляційній течії.

Відповідь на третє питання чи не найтрудніша. Суть у тому, що, беручи до уваги нашу дійсність, в діаспорі існують дійсні різниці поміж духовним середовищем, в якому проживає наша молодь у залежності від того, чи думаємо про Європу, Канаду, ЗСА, Південну Америку чи Австралію. В додатку на Рідних Землях під сучасну пору є панівним виховний ідеал, офіційно накинутий українському шкільництву, який є чужим і ворожим нашій духовості та нашим історичним традиціям.

Якщо ми думаємо про виховний ідеал, опрацьований СКВОР-ом, то в першу чергу треба застановитися над тим, чи має це бути ідеал тільки для діаспори, чи ідеал, який віддзеркалював би все, що найкраще в української людини в загальному.

Потрібно постійної виміни думок поміж нашим духовенством, педагогами, психологами, соціологами і суспільними працівниками. Проблема збереження національної тотожності в діаспорі є такої ваги, що нею напевно цікавляться, чи повинні цікавитися такі наші установи, як УВАН, НТШ, УВУ, УКУ та поодинокі науковці. Виміна думок на тему виховного ідеалу і збереження національної тотожності у формі наукових конференцій, дискусійних вечорів та статей у пресі напевно дасть відповідний матеріал для наступного пленуму СКВОР-и – Світової Координаційної Виховно Освітної Ради.

Міжнародники

З антибольшевицького фронту поневолених народів

Конференція АБН-ЕРС в Мюнхені

В днях 15 і 16 листопада 1975 р. відбувалися в Мюнхені Конференції Антибольшевицького Б'юро Народів і Європейської Ради Свободи, організацій, які зі собою тісно співпрацюють і себе взаємно доповняють.

Конференції відбулися при великій участі делегатів та гостей, всього біля 300 осіб. Самих промовців і дискусантів нараховувалось 69. До найбільш численних делегацій належали: українська, німецька, болгарська, хорватська, словацька, румунська, італійська, кубинська, грузинська, туркестанська, далі литовська, турецька, шведська, данська, англійська, бразилійська, лотишська, естонська і білоруська. Між делегатами була численно репрезентована молодь.

Предметом розгляду конференцій – теперішнє положення поневолених народів у їхній боротьбі за визволення з-під московсько-комуністичного ярма, а що торкається вільних народів, то предметом застанови було не лише питання оборонності перед агресією, але також активної підтримки поневолених народів для їх визволення, як найкращої гарантії миру і міжнародної справедливості.

Для ширшого загалу відбулося політичне віче АБН і ЕРС вечором 15.11. в репрезентативній залі Кюнстлергавзу в Мюнхені. На вічі, яке відкрив представник Туркестану д-р Б. Гаїт, головним промовцем був Ярослав Стецько, голова АБН і Голова Проводу ОУН. Відтак були привітання від національних делегацій в числі понад 20. Мистецьку частину віча виповнили хор Спілки Української Молоді з Німеччини під диригентурою В. Панчука, танцювальний гурток «Журавлі» з Німеччини під проводом Ірини Нагорняк і Юрка Карпинця, східнопруський хор під кер. А. Адама, хорватський музичний ансамбль і сумівський танцювальний ансамбль з Великобританії (Дарби) – «Говерля» під кер. І. Купранця, який виступав також напередодні у конгресовій залі Конференцій. Ролю конферансіє повнили Ірина Бобин і Микола Франкевич, а Міля Франкевич подбала про мистецьке оформлення залі і сцени. На тому вічі було зачитано під аклямації заклик АБН до вільного світу і декларацію молоді вільних і поневолених народів щодо спільної боротьби за один ідеал.

Панель молоді АБН-ЕРС

В рамках Конференцій АБН-ЕРС відбулась низка панель-дискусій, а між ними відзначався своїм підходом і характером панель молоді. Темою панелю була «Програма акції». В панельній лаві засіли представники Бельгії (Вік ван Брантегем), Німеччини (Н. Л. Баєр, видавець політичного місячника «Цайтбюне», Грузії (Г'уїя Сарджеладзе), Литви (Вітаутас Нанас), Румунії (п-на Леонтіс), України (Б. Бобин, А. Крушельницький і З. Коваль), Хорватії (п-на Обліан Драгіч).

Карло Людвіг Баєр, що провадив панелем, на вступі ствердив, що Москва засвоїла собі монополі заступати поневолені народи, в той час, коли поневолені нею народи терплять найбільшу тиранію, яку колинебудь знала історія. Цей монополі треба їй відібрати, щоб вільний світ знав з ким має до діла. На жаль, досі не всі народи і держави пізнали правдиву натуру московсько-комуністичного імперіалізму і тому ще й досі допомагають СРСР скріплятись економічно, ведучи з ним торгівлю і будуючи фабрики. Це в той час, коли Москва зброїться понад всяку міру, ведучи рівночасно пропаганду роззброєння і миру серед вільних народів. Щодо Німеччини, то німці мусять посилити власну протисовєтську пропаганду, вимагаючи уступлення совєтських військ зі Східної Німеччини і прямувати до її з'єдинення з Західною Німеччиною.

Українські панелісти виступали в німецькій, англійській і французькій мовах, з'ясовуючи кожний окремий аспект. Б. Бобин в своєму ширшому слові торкнувся внутрісовєтської проблематики, цитуючи українських і чужих авторів та порушуючи питання зудару між тисячолітніми культурами уярмлених народів і т. зв. «пролетарським інтернаціоналізмом». Зокрема підкреслив героїчну поставу нового покоління як серед українського народу так в інших поневолених народів. Приклади В. Мороза, В. Мануха, Я. Паляча доводять, що молоде покоління пройняте вірою в слушність національних ідеалів і готове на найбільшу жертву власного життя. Усвідомлення внутрішніх противоріч в СРСР і противоріччя між т.зв. «мирною політикою» і постійним зброєнням СРСР, доведе неминуче до протверезіння Заходу і до звороту в політиці по лінії інтересів поневолених народів. У висновку прелегент накреслив два головні завдання, які стоять перед націоналістичною молоддю:

1. Допомога поневоленим націям у їх визвольній боротьбі;
2. Намагання всіми силами впливати на західну політику в напрямі здійснювання резолюцій ООН про деколонізацію і поєднання її з політикою визволення.

Черговий промовець, Аскольд Крушельницький (з В. Британії) з'ясував духові зацікавлення британських студентів, які йдуть по лінії прагматизму й економіки, радше, як по лінії ідеології, чи моралі. Слідний великий вплив лівизни, яка опанувала ключеві позиції на університетах і в середніх школах. Потрібна негайна дія з боку національно свідомих студентських кіл, щоб протиставити тій течії інші духові wartości.

Зенон Коваль (з Бельгії) підтвердив тезу свого попередника щодо намагання лівизни опанувати високе шкільництво, однак останніми

Фрагменти з конференцій АБН-ЕРС. Промовляють з права вгорі бельгійцъ Ван Брантегем, внизу – мекіканська делегатка. Направо внизу Голова АБН і заст. Голови ЕРС п. Я. Стеуцько.

часами слідний відрух поміж студентством правого напрямку демаскувати лівизну, як підривну чужу силу і вести з нею відкриту боротьбу. Відчувається, однак, що із-за відсутности достатньої інформації про правдиве обличчя комунізму, як імперіалістичного руху, тоталітаризму і екстермінації слабших націй, цей відрух є заслабий. Нашим завданням повинно бути посилення інформації в мовах країн нашого поселення, зокрема на студентському відтинку.

Представники Литви й Естонії описали трагічне положення їхніх народів і висловили обурення, що Захід допомагає поневолювачам, а не поневоленим. Представник грузинів, що прибув з Франції, нав'язав до минулого, коли Грузія і Україна проголосили були свої незалежні держави, які впали під напором брутальної московської сили. Під теперішню пору і Мороз і Плющ і грузинські борці відстоюють права наших народів. Він апелював до західного світу не йти на облудні «детанти» з москалями, а допомагати поневоленим народам відзискати незалежність.

Представниця румунів згадала про розлучені родини, долю інтелігенції в екзилі та жертви тоталітарного режиму. Молодь вимагає прав для своїх народів, захоплюється духом жертви і героїзму, які одиноко можуть довести до заломання ворога. Студент з Італії стверджує, що в наслідок підривної комуністичної роботи в Італії – багато італійців залишає батьківщину і виїздить у світ. Але комуністична партія Італії знає, що хто повернувся з СРСР, комуністом більше бути не захоче.

ЗАЯВА КОНФЕРЕНЦІЇ МОЛОДІ АБН-У І ЕРС-У

Зважаючи на те, що впродовж останніх років у російським імперіалізмом і комунізмом підкорених країнах у ССРС та сателітах загострилися терор, національне й релігійне переслідування, русифікація і соціальний визиск, арешти й депортації до концтаборів із строгим режимом, стосованих до борців за національну незалежність і за права людини, як і до мужчин та жінок, які діють на культурному, релігійному і церковному полях, заявляємо:

Мимо того, що ми народилися у вільному світі, вважаємо батьківщину наших батьків нашою власною батьківщиною і перебираємо ідеї, за які наші батьки боролися.

Тому ми спільно із нашими батьками вступаємо в боротьбу за визволення наших народів із-під чужого панування. Конечним є провадити в систематичний і пляновий спосіб визвольну політику, щоб таким чином створити для російського колоніального ворога безвихідну ситуацію.

Тому мусимо неухильно мобілізувати громадську думку проти жорстокого топтання основних національних і людських прав, постійно вказувати на вияви національної суверенності прав людини і мусимо завжди бути в наступі.

Ці елементи підсилюють протикомуністичний фронт.

З палким словом виступила молода хорватка, яка возвеличила тих, хто виступив проти ворога за вільну Хорватію, однак комуністи серби розправилися жорстоко з хорватськими патріотами, змушуючи Хорватію називатися Югославією. Вона апелює до інших народів підтримати боротьбу за вільну Хорватію.

Керівник панелю Баєр зробив підсумки панелю, стверджуючи, що свідома своїх завдань молодь здібна озброїти духово Захід до боротьби проти комунізму, який являє собою реальну загрозу світові. На закінчення він висловив думку, що боротьба з лівізною буде улегшена, коли Захід пізнає ту істину, що Маркса на Сході вже прогнали, і що він ще живе тільки на Заході, як експортний матеріал.

Конференції АБН-ЕРС виявили в черговий раз, що ідейна платформа на якій стоїть АБН і ЕРС є одиноко правильна для розв'язки світових проблем. Як писав о. В. Романюк в своєму зверненні до Папи і до Світової Ради Церков «Мир без справедливості є неможливий». Міжнародна справедливість вимагає, щоб кожний нарід мав свою національну державу і такий лад, який відповідає його історичному розвитку та національній психіці. Всяка накинена влада одного народу другому є насильством над волею даного народу і тому такий стан треба поборювати. Без розподілу Советського Союзу на національні держави не може бути миру в світі!

О.Н.

Далі заявляємо:

а – що кожний народ має право на національну незалежну державу на своїй суверенній території. Це становище заступають АБН і ЕРС і здійснюють під гаслом: »Свобода народам! Свобода людині!«;

б – що всім людям мають бути забезпечені в природних і Божих законах закорінені людські права;

в – що всі народи мають право встановлювати свій власний державний, соціальний і політичний порядок, який відповідає їхній волі;

г – що суверенітет кожного народу мусить відзначатися всіма прикметами, якими тішаються незалежні держави, передусім: власною армією, власним дипломатичним представництвом, власним законодавством;

г – що всі види імперіялізму, колоніялізму, шовінізму і расизму, всяке »опікунство«, поневолення і визиск мають бути знесені;

д – що Хартія ООН, Деклярація ООН про деколонізацію світу і Універсальна деклярація про права людини мають бути здійснювані.

Тому вимагаємо:

1. Щоб Захід провадив наступальну політику визволення проти російської тюрми народів!

2. Щоб Захід підтримав і сприяв боротьбі за національну незалежність, волю і справедливість!

3. Щоб Захід негайно і консеквентно поставив кінець дійсності в названій тюрмі народів із її терором, народо- і людиновбивством, концтаборами, психотюрмами, переслідуваннями і насильними методами, напружуючи всі свої моральні, політичні й економічні сили!

Мюнхен, 16 листопада 1975 р.

Комунізму, як троянського коня російського імперіялізму і підготовлювача чужого панування вільний світ не розуміє і не визнає цілковито. Тому західні демократії для марксистсько-ленінського вчення й діяльності залишають відчиненими двері й брами і комунізму дозволяється представляти себе носієм гаданого поступу та ілюзорної соціальної справедливості. Втягнути велику частину політично недозрілої молоді у свій крутіж і уможливити цим промостити російській експансії й пануванню шлях найперше на всю Європу.

Зі становища Конференції АБН

Фізична Культура

Д-р Степан ЗОЩУК

ПІДСТАВИ ЗДОРОВ'Я

Щоб уберегтись перед закидом, що підхід наш до порушених тут питань є заодносторонній, бо чейже »дух все животворить«, нагадаю думки Томи з Аквіну. Цей останній поучав, що людина є багатшарна:

У *першому* шарі вона має щось з мертвої природи (первні, хемічні сполуки – неорганічні, які всі підлягають законам фізики і хемії).

У *другому* шарі має щось спільного зі світом рослин (присвоювання шляхом дихання і травлення, зложування хемічних сполук – органічних – всі підлягають законам фізіології, біології, які-то закони нашої волі не підлягають).

У *третьому* шарі має людина щось спільного зі світом звірят (почуття і змисли, з тою різницею, що людина може вибирати те, що вона хоче робити, бачити, їсти-смакувати, нюхати; тоді коли звіря кермується інстинктом. І тут закони біології і фізіології є важні.

Щойно у *четвертому* шарі, який пронизує всі три попередені своїм пізнанням і волею, це вже якості душі. В душі відзеркалюються всі якості всесвіту, все творіння, отже, те на позір мертво і живуче, є відзеркалене в людині.

З міркувань Томи з Аквіну виходить, що лад в природі існує завдяки законам Божим (до цих належать всі закони фізики, хемії, фізіології, біології і т.д. – Ст. 3.).

Закони ці є незмінні в часі. Виїмків немає. Вони зобов'язують всю »мертву« і оживлену природу, до яких належить також людина.

Озброєні пізнанням і волею ми можемо йти за тими законами і незнання тих законів нікого не оправдує і не оберігає людини від поганих наслідків для її здоров'я, якщо вона не буде жити згідно зі згаданими законами.

Хто тішиться ласкою Бога і ті закони пізнав, особливо ті, що відносяться до харчування і способу життя, той є ближче правди, отже, ближче повного здоров'я.

Душа, ота іскра Божя, є в кожного однакова, лише її вияв назовні у величі Божій, є залежний від чинників у всіх трьох попередніх шарах. Коли в тих шарах є брак, заборгованості і розладдя, то серед таких умов наша душа не може вповні виявитися. Лише, коли у всіх перших трьох шарах існує бездоганий лад, тоді наша душа може вповні виявитись (маємо на думці всі якості в тілесно-духово-умовій площинах).

Якраз тому ми присвятили стільки місця тим першим трьом шарам

Томи з Аквіну з метою: вказати які-то чинники в нашому щоденному харчуванні спричинюють розладдя в нашому тілі, ведуть, отже, до вапніння судин з усіми погубними наслідками, беручи до уваги конечність уберегти наші діти і молодь перед знищенням, яке їх не щадить.

Вказуючи на погубні звички харчування, ми заторкуємо підстави справжньої культури людини і у випадку зрозуміння та уведення людських звичок харчування (протилежних здебільша до сьогоднішніх), ми створимо ідеальні умови, для повного, всестороннього розвитку, в першу чергу плоду в уразі вагітної, у новородка, немовляти, дитини, юнака і дорослої людини. Повний, всесторонній розвиток є можливий, коли є лад у всіх трьох перших шарах Т. з Аквіну. Це є також рівнозначне з повним здоров'ям в розумінні тілесно-духово-умово-душевному.

Молитись за ласку в Бога, щоб пізнати закони Його у всіх трьох перших шарах Т. з Аквіну і проти них не грішити, це правильно, але грішити у всіх трьох перших шарах, свідомо чи несвідомо та з цього приводу хворіти, та молити Бога, щоб дав здоров'я, це дурити себе і Бога.

«Дивне-диво, коли ми з одної сторони не зауважуємо всього того, що не вміщається в шари наших зразків думання, отже, всього того незвичного, незвичайного, небезпечного і загрозливого; якраз того, що вимагало б кожночасної уваги..., ясним є, що саме розподілювання *заприміченого (досвідченого)* у штивні клітки, *ощаджує сили і зусилля*, не вимагає ніякої скуплености, взагалі не полонить цілої людини. Натомість, пізнання і вивчення нових задумів вимагає зосередження уваги і є незвичайно трудне і з цього приводу так рідко трапляється. Що воно так є, це засвідчують пануючі повсюдно балачки з мішка баби Палажки, балачки, які дбайливо оминають всі дійсні питання життя, даючи першенство готовим розв'язкам на коліні робленим (Маслов) – чи дбайливо не оминається справу харчування і його вплив на здоров'я, поширюючи водночас погляди на ці справи баби Палажки?»

Визначний фізик Ервін ШРЕДІНґЕР, якого ставлять поруч Айнштейна, Нільс Бора, Паскаля, Йордана і Гайденберґа, попри те увінчаний нагородою Нобля, сягнув вище природничо-наукового способу думання, щоб зачепити пекучі питання життя. Він запитує:

«В який спосіб унікає живе єство розпаду?» – і він відповідає: «життя бережуть перед розпадом неспожиті харчі (білковини, вуглеводани і товщі) і не кальорії (дужина). Все це є вправді потрібне, але не вистачає, бо у дорослих всі допроваджені харчі кількісно рівняються тим, які ми відтак видалюємо; попри те існує однак ще таке, яке ми лише допроваджуємо з харчами, але яке в нас залишається; і якраз *оце щось*, що залишається в нас, уберігає нас перед розпадом. Це щось називаємо виложником снаги (Ordnungspotential). Без тієї снаги кожний твір, кожне єство котиться до розпаду шляхом ентропії. А цей виложник снаги нічого іншого, як соняшна дужина, передана його проміннями, які поглищують відповідні оруддя в рослині та складним робом світлозложування творять життєдайні речовини.

До тих належать всі зачинники (vitamine) і розчинники (enzyme ferment).

Освальд писав: «Ми властиво їмо соняшну дужину» (коли споживаємо незмінені рослини, тобто зерно, городину і овочі).

Шредінґер заключає: «те, чим ми вдійсності живимось є, отже, порядкуючою снагою, ладом... Все життя спирається на тому ладі, який воно черпає зі всесвіту. Винахід, завдяки якому дане єство тримається на досить високому поземі, полягає на постійному вбиранні із вселенної носіїв ладу-порядку... Коли варити страви, то цей лад є розхитаний, а то й знищений, приходиться до помітних втрат в ділянці порядку якостей. Такий харч затрачує свою життєдайну снагу, згідно зі законом ентропії». Стільки Шредінґер, якому невігласи і недовірки аж ніяк не можуть причепити ярлик дивака-фанатика, сектанта чи апостола здоров'я. Франціск з Асизу (1182-1226) проповідував цей лад і жив згідно з ним.

Ось його слова:

«Хто йде за мною, лад в любов внесе, немає бо чесноти без ладу. Якщо б я й серце виповнив Твоє, то без ладу в нім – ґрунту не вдержу, хоч віру гідна шата прибере, даремна одіж як немає ладу! Глянь, адже й дереву, що зрілий плід дає, прикметний над усе порядок, чар і здобуток життя» (переклад Р. Кушніра, «Шлях Перемоги», 1972, 1-2, 6).

Серед більшої частини «збунтованої» молоді проти сьогодишньої цивілізації – вирують ідеї, які мають щось з відруху самооборони перед розпадом, харлацтвом, загибеллю (інстинкт самозбереження) «Time»

(1970, 16, XI) відкриває серед тої «збунтованої» молоді нуди глибші причини їх спротиву. Головною є харчування людини. Це можна було бачити на здвизі тої молоді, званому «Woodstock-Festival», названий «найбільшою історичною подією» (1969) і в часі того здвигу не споживано ніяких харчів звіринного походження, а споживано головню вівсяні платки, дактилі, соняшникове насіння, земні горішки, сухі овочі і пурхане зерно кукурудзи. «Time» замічує: «В часі, коли чорношкурі є горді з того, що споживають «душевий корм» (тобто м'ясо), за яке в стані заплатити, а суспільно-висоні м'яси намагаються оснизити їх висонкий рівень холестеролу у крові м'ясом птиці і телят, молодь з «Woodstock Nation» є рішена майже з релігійним завзяттям харчуватись виключно рослинами... і тим самим є чоловівою ударною силою на фронті боротьби проти отруй типу ДДТ, хемічних штучних навозів, в користь природних плодів землі».

Очевидно, що та молодь блудить, бо згаданий вище харч ще не є якслід зрівноважений, але видно в неї підсвідомий гін до правди. Іде, отже, боротьба за привернення ладу у природі, згідно зі законами Творця, іде бій проти цілковитого розладу-розвалу творіння, спричинений і започаткований цивілізацією, іде завзяте змагання врятувати природу і людину в ній.

На переломі нашого століття виринув на обрії незвичайний лікар, який перше звернув увагу на те щось в рослиновому світі, що животворить, що діє проти розпаду, проти недуг і харлачіння; він відкрив те, що ми сьогодні називаємо розчинниками і зачинниками. Цим лікарем був д-р Бірхер-Беннер (Швайцарія).

І ця стаття, хоч далеко її до досконалости, має за завдання, бодай в деякій мірі, причинитись до привернення ладу в єстві, яке зветься людиною, і є ще здібне сприйняти оте незвичайне і незвичне. А це

означає, піднести голос спротиву проти звироднілих звичок харчування, проти моди, проти «іти з духом часу», бо цей «дух часу» є, як каже Скорода, «манівцями».

Мода володіє, на жаль, і в медицині. Це знову наслідки впливів всяких промислів. Промисли дають великі гроші для дослідників, більшістю цінних науковців, то ж не диво, що про правду ми лише з трудом довідуємося. Звідсіль така суперечність у поглядах на численні питання в медицині. А чейже правда може бути лише одна, а «погляди» є на те, щоби її затемнити.

Так воно є з поглядами на причини вапніння судин, високого тиску, завалу серцем'язня, виливу крові до мозку і т.д. Одні обвинувачують холестероль, другі це заперечують, одні обвинувачують сечову кислоту, курення тютюну, виробу з білої муки і т.д., другі у все сумніваються.

А правда виглядає цілком інакше і є певним, що рідко коли діє лише один чинник, їх є більше, раз один діє сильніше, то знову другий, хоч у дослідах на звірятах і спостереженнях на людях, можна виказати по черзі, що кожний з них шкодить, тобто сприяє вапнінню.

На іншому місці згадаємо більше, тут підкреслюємо, що майже всі харчі, які споживає пересічний громадянин, дають кислі відпадки, отже, підвищують позем йонів водня у крові, пасоці в міжклітинні, ба й в самій клітині. Це цей надмір йонів водня парить клітини у оболоні, в стінці судини в міжклітинні і т.д., найперше ті з уродження слабші, так, що постають менші або більші рани виразки. Ці рани засклеплює тіло холестеролем, вапном і т.д.

Отже, вапніння-твердіння судин зводиться до позему йонів водня, яких надмір не міг бути знешкоджений луговими нівечниками, бо, або тих останніх було за мало, або часово було це неможливим.

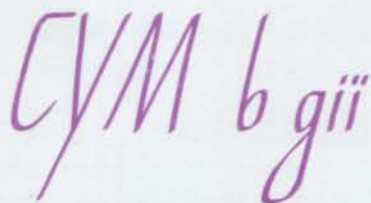
Для цілоти згадаймо погляди деяких лікарів, які є виразником пануючих під цю пору думок щодо причин вапніння судин взагалі, а вінцевих судин зосібна.

Кассірський (Москва – член Акад. Мед. Знань) є думки: «Нема під цю пору задовільної методи з метою уберегтись перед вапнінням судин, головної причини завалу серцем'язня» і далі говорить про потребу руху і обмежень в харчуванні (що і як не згадує). Він думає, що від людини не можна вимагати, щоб вона зреклася чогось (тягу, самоходу, змеханізованої праці, звичок харчування). На його думку треба уберегти людину перед завалом... але як? Відповідь мрячна.

Нікалаєв (Москва) згадує такі причини: нервові напруження, ожирство, алькоголь, курення тютюну, недостача руху, поспіх, нервовість, відмінне від загально поширеного способу харчування, праця в ночі і у святочні дні, недоцільно використані дні відпустки... – все це зводять до недостачі руху духово-нервового переобтяження.

На ділі це все є другорядні справи, підставою є правильне харчування.

СПІЛКА УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ АМЕРИКИ ВІДЗНАЧИЛА 50-ЛІТТЯ СУМ

В суботу і неділю, 15-16 листопада, на Оселі СУМА відбулася річна конференція – пленум Спільки Української Молоді Америки з участю 82-ох представників з Америки.

Під час дводенних нарад відзначено бенкетом 50-ліття створення СУМ.

Після відкриття конференції головою Головної Управи СУМА Мирославом Шмігелем, представники Осередків прочитали звіти з минулорічної діяльності. Між звітодавцями були голови Осередків з Асторії, Нью Гейвену, Рочестеру, Парми, Брукліну, Вілламантіку, Гартфорду, Пасейку, Бостону, Філядельфії, Джерзі Ситі, Йонкерсу, Клівленду, Боффало, Ютики, Трентону, Нью Йорку, Чикаго, Ірвінгтону, Мінеаполісу, Сиракуз та Балтімору.

Після звітів члени Головної Управи та представники Осередків забирали голос в дискусії. Найбільш пекучою темою нарад була справа членства та виховання молоді. Чотири аспекти побільшення рядів СУМ були обговорені, між ними: заклики до Батьківських комітетів, щоб вони також старалися притягти людей до Батьківських комітетів і з тим до СУМ, відповідна режляма в українській пресі, створення самодіяльних гуртків та орга-

нізування сумівців з-поміж дітей і юнаків давніших поселенців. Також обговорено господарські і фінансові справи, табори, мистецькі імпрези, зовнішні та політичні акції і участь у святкуваннях 200-ліття Америки. Мгр Євген Гановський, голова Головної Виховної Ради, поінформував про підготовку до однотижневого спільного табору всіх українських молодечих організацій у Вашингтоні наступного літа. Євгенія Кузьмоч, 2-га заступниця голови, подала інформації про Світовий Злет СУМ-у, який відбудеться на сумівській оселі «Верховина» біля Монтреалю під час літньої Олімпіади в 1976 році.

Біля 350 гостей взяли участь у святочному бенкеті в суботу вечером в новозбудованій «світлиці». Головну доповідь під час бенкету виголосив мгр Гановський, наświetлюючи факти та обставини створення СУМ 50 років тому. М. Шмігель відкрив бенкет вступним словом та передав даліше ведення програми Ігореві Дябозі.

З усіма привітаннями виступили: п-і Неоніля Сохан, Пласт; Андрій Соколин, Г.У. ООЧСУ; п-і Марія Василик, Г.У. ОЖ ОЧСУ; п-і Барусевич, СУА; Володимир Сохан, гол. секретар УНС, який від імени Головного Уряду УНС передав на руки п. Шмігеля юві-

Програма VII Кр. Зустрічі і її переведення

В днях 13 і 14 вересня 1975 року на сумівській оселі в Барабу, Вискансин (ЗСА) відбулася VII Крайова Зустріч Дружинників СУМ Америки. Остання Зустріч відбулася на оселі «Київ» біля Дітройту в 1972 р. На тій Зустрічі був вибраний булавним друг Лев Керичинський. Ще в липні ц.р. уступаючий булавний покликав команду, яка мала зайнятися організуванням та відбуттям Зустрічі. В склад команди увійшли наступні друзі та подрузи: Олесь Стрільчук – комендант, Іван Шалева – заступник коменданта, Стефан Дрозд – бунчужний, Ганя Шалева – обозна, Тарас Дрозд – обозний, Христина Федак – писарка, Петро Максимів – фінансовий керівник, Оксана Лисенко – господарчий керівник, Ірина Попович – зовнішні зв'язки, Михайло Пилипчук – технічна референтура, Ярослав Верещак – інтендант, Марія Джура та Федір Ступень – члени.

На Зустріч прибули дружинники з таких міст як Чикаго, Палатайн, Дітройт, Бофало, Сиракюз та Йонкерс. Всього було 68 учасників. В суботу, після реєстрації та апелю, відбулася перша сесія Зустрічі. Під час цієї сесії промовляли голова Головної Управи СУМА, друг Мирослав Шмігель, про річницю які цього року відзначають члени Спілки Української Молоді, друг Лев Керичинський, який звітував про свою діяльність як булавний дружинників, та Мирон Куляс, заступник голови управи Осередку ім. М. Павлушкова з Чикаго, який в своїм слові підкреслив минуле, сучасне й майбутнє дружинників СУМ. Він згадав проблеми та завдання дружинників та дав основи для дискусій у дальших сесіях Зустрічі.

лейний дар в сумі 1.000 дол.; Богдан Казанівський, СУК «Провидіння»; Богдан Мороз, Українська Народна Поміч; Михайло Ковальчин, б. Вояки УПА; мгр Іван Кобаса від Президії Ради культури при СКВУ, Зенон Галькович, 2-й Від. ООЧСУ, та Богдан Качор, кол. голова СУМ та Просвіти в Аргентині. Наспіло багато письмових привітів.

Мистецька програма, якою проводив мгр Теодор Воляник, включала виступ солістки сопрано ньюйоркської опери Марти Кольської-Мусійчук, при фортепіановому акомпанієменті д-ра Ігоря Соневицького, та монтаж-

реcitaцію сумівок з Ірвінгтону під проводом п-і Іванни Кононів.

Після бенкету відбулася забава.

Наради закінчено в неділю по обіді після намічення плянів на майбутнє.

Під час нарад Василь Харук влаштував виставку знімок та відзнак СУМА з нагоди 25-ліття смерті ген. хор. Тараса Чупринки.

Нарадами проводила президія в складі: М. Шмігель – голова, мгр. І. Кобаса – заступник та Марія Барна – писар.

Після промов, учасники Зустрічі розійшлися по своїх дискусійних групах. Така програма була оброблена завчасно командою Зустрічі, щоб під час реєстрації дружинники зголошувалися до одної з п'ятьох груп, залежно від їхніх зацікавлень. Напрявні тих груп були: виховання, спорт, зовнішня активність (зовнішня політика СУМ в країнах перебування та акції в обороні переслідуваних в Україні), самодіяльні гуртки та внутрішньо-адміністративна діяльність. На чолі кожної групи був провідник, який мав провадити дискусію та занотовувати висловлені там думки. Всі провідники мали перед собою ряд питань, на яких команда Зустрічі бажала мати відповіді. Між ними були питання про майбутнє СУМ, про міжосередкові дружини, про можливості вдержування більше дружинників при СУМ, тощо. Причини схвалення такої програми були такі:

1. В менших групах можна вести більш жваву й необмежену дискусію.
2. Провідник групи може вплинути на кожного, щоби висловив свої думки; у більших групах більшість учасників сидять мовчки та не беруть участі в дискусіях.
3. Розділення на групи за зацікавленням запевнить, що учасники даної групи будуть мати спільну мову.
4. Контрольні питання запевнять, що всі групи будуть обговорювати ті самі теми.

Всі провідники груп увійшли в склад резолюційної комісії та приготували постанови Зустрічі на підставі точок заторкнених під час дискусій по своїх групах. Постанови, які були схвалені цією Зустріччю Дружинників СУМ Америки є подані при кінці цієї статті.

На другий день, себто в неділю, після Служби Божої відбулася друга сесія, під час якої були схвалені постанови представлені резолюційною комісією. Опісля звітувала номінаційна комісія та учасники Зустрічі вибрали нову Булаву Дружинників в складі: Тарас Дрозд – булавний, Юрій Романець – заступник Булавного, Ганя Шалева – писарка та Мирон Федорів – фінансовий.

Зустріч відзначилася успіхом не тільки тим, що були схвалені постанови та була обрана нова Булава, але й тим що дружинники з різних осередків мали змогу зустрітися та дружньо й весело провести свій час під час сесій, під час забави та розвагових занять. Однак, треба признати, що замало дружинників прибуло на цю Зустріч, та що замала кількість осередків була заступлена на Зустрічі. Хочеться вірити, що на наступну Зустріч прибуде більше дружинників.

Якість учасників VII Зустрічі Дружинників

Вартісним є подати дані про освіту та фахи учасників Зустрічі, зібрані на підставі реєстраційних анкет. З тих 68 учасників, 50 (73,5%) подали, що вони студенти, а 16 (23,5%), що вони професійні люди. Серед студентів знаходимо 11 (40,7%) в медичних, або зв'язаних факультетах, 8 (29,6%) в політичних, або економічних факультетах, 3 (11,1%) які студіюють інженерію, або архітектуру та по одному (3,7%) в таких факультетах: наука, авіація, журналістика, психологія та право. Серед професійних знаходимо 7 (43,75%) в комерсійних фахах, 5

(31,25%) в наукових, або технічних фахах, 3 (18,75%) в гуманістичних фахах (мова, наука, тощо) та 1 (6,25%) в канцелярському фаху.

63 (92,65%) ходили, або ходять до школи українознавства, що є доволі поважне число (хоч правда, що постанови СУМ вимагають 100% участь в українознавчих школах), а з того числа 52 (82,54 %) завершили свої українознавчі студії матурою. Навіть беручи під увагу, що можливо дехто ще ходить до школи українознавства, число абсолювентів є за низьке... СУМ, будучи виховно-ідеологічною організацією, має обов'язок виховувати молодих українців в патріотичному дусі. Ми не є в силі надати юнацтву повну програму українознавчих студій і тому вимагаємо окремо українознавство. Ми мусимо вимагати також закінчення повної програми українознавства.

58 (85,29%) учасників Зустрічі мали здобуті виховні ступені: 10 – I ст. впорядника, 19 – II ст. впорядника, 24 – I ст. виховника, 3 – II ст. виховника та 2 – III ст. виховника. Це може бути ознакою, що висока кількість дружинників відбуває вишкільні табори (на мою думку це не зовсім вірно), або що здебільшого ті, які здобувають ступені, остаються довше при СУМ та більше цікавляться Спілкою. Це висуває на верх питання: чому при СУМ не остаються ті дружинники, які не здобувають виховні ступені? В тім полягає засаднича підстава нашої дальшої праці в СУМ. Правда, ми мусимо старатися виховувати свідомих та відданих провідників – але не кожному така доля суджена, не кожний надається до провідництва. Виховуючи в рої двох чи трьох надійних будучих провідників, ми не можемо забувати про тих семеро чи восьмеро які осталися. І також, виховуючи юнацтво в рядах СУМ, ми не можемо занедбати справу дружинників: в 1925 році коли СУМ була заснована, вона складалася тільки з тих українців які сьогодні зачислялись би до Дружин СУМ. Людина не перестає розвиватися на вісімнадцятім році життя. Власне цей період життя є найважливішим у розвитку людини, зокрема в сьогоднішнім суспільстві.

Вище-подані цифри не віддзеркалюють науковий дослід, бо число анкет було замале та за дуже селективне й не мусить зображувати загальний стан дружинників. Але й від цих даних ми можемо починати розуміти дружинників, що їх цікавить та як їх зрушувати. Таких дослідів потрібно більше. Нехай друге п'ятдесятліття СУМ покажеться ще більш корисним для молодих українців чим перше пів-сторіччя.

РЕЗОЛЮЦІЇ

схвалені VII Крайовою Зустрічню Дружинників СУМ Америки

VII Крайова Зустріч Дружинників СУМ Америки, яка відбулася в днях 13 і 14 вересня 1975 року на оселі СУМА в Барабу, Вискансин, постановила:

1. Зобов'язати всіх дружинників СУМА брати активну участь в Світовому Злеті СУМ, який відбудеться на оселі СУМ «Верховина»

біля Монтреалу в днях від 18 до 26 липня 1976 року;

2. Щоби Загальні Збори всіх керівних органів СУМА включали в склад своїх управ якнайбільше дружинників;

3. Щоби, у зв'язку з постановою ч.2 існувала стисла співпраця між дружинниками та Сеньйоратом СУМА;

4. Щоби Осередки та Таборові Комісії користувалися міжосередковою та міжокружною виміною дружинників під час таборів та виховних занять;

5. Щоби в кожному Осередку СУМА існувала Осередкова Дружина Дружинників, в склад якої входять всі дружинники діяльні в даному Осередку. Юнацтво яке складає «Приречення» автоматично стає членами згаданої Дружини;

6. Щоби провідником Осередкової Дружини, описаної в постанові ч. 5 був булавний дружинників, вибраний зборами Осередкової Дружини. Цей булавний дружинників є затверджений Управою даного Осередку, яким чином він стає повноправним членом Управи Осередку. Осередковий Булавний Дружинників є відповідальний перед Крайовим Булавним Дружинників та звітує під час Крайової Зустрічі Дружинників;

7. Щоби Булавний Осередкової Дружини постарався охопити всіх членів Дружини в праці Осередку;

8. Щоби до часу перевірки наступною Зустрічню Дружинників СУМА, Осередкові Дружини обмежувалися до осередкового характеру, а не поширювалися на міжосередковий тип.

9. Щоби Булава Дружинників, вибрана на VII Крайовій Зустрічі Дружинників, постаралася, щоб у кожному Осередку СУМА була зорганізована Осередкова Дружина до часу Загальних Зборів даних Осередків.

10. Щоби Крайовий Булавний Дружинників скликавав, згідно з потребою, окружні, зглядно крайове зібрання Булавних Осередкових Дружин, з метою координування праці та ближчої співпраці між Осередками;

11. Що доцільним є організувати табори дружинників з рамені Крайової Булави Дружинників, які мали б на меті передбачений Правильником Дружинників СУМ вишкіл дружинників.

12. Щоби Крайова Булава Дружинників СУМА забезпечила своєю програмою праці тяглість тої праці в майбутній каденції. Ця програма має бути узгоджена в порозумінні з Головною Виховною Радою;

13. Щоби всі дружинники обов'язково брали участь в ідеологічних курсах організованих ЦУ СУМ. VII Крайова Зустріч зобов'язує новообрану Булаву Дружинників забезпечити участь всіх дружинників СУМА в цих курсах;

14. Щоби Осередкові Управи та Булави Відділів СУМА створювали окремі рої для спеціального вишколу тих дітей, які слабо, або взагалі не володіють українською мовою.

25-ліття О-ку СУМА в Боффало

Осередок СУМА ім. Лесі України в Боффало офіційно закінчив 25 років свого існування й праці дня 5 листопада 1975 року. Ми однак в цьому дописі звернемо увагу на тиждень між 15 і 23 листопада, бо на ці дні були визначені всі імпрези, якими відзначено Срібний Ювілей Осередку.

Підготовка до Ювілею почалася ще в літі ц.р. Тоді покликано до життя Ювілейний Комітет, що його очолив один з попередніх голів Осередку Михайло Бельмега. Комітет начисляв понад 30 осіб. З членів Комітету, а також із кооптованих осіб, створено кілька Комісій, які розділили поміж себе підготовчу працю. Успіх ювілейних святкувань залежав в основній мірі від вкладеного цими Комісіями труду, то ж годиться подати їх назви й згадати про їх голів. Отож діяли такі Комісії:

Мистецько-програмова – голова: Юрій Гудим'як, Організаційна – голова: Іван Горбачук, Господарсько-фінансова – голова: Євген Луковський, Пропагандизна – голова: Василь Шарван, Виставкова – голова: Василь Пристайко, Редакційна – голова: Ігор Чмола.

Завданням Редакційної Комісії було зредагувати коротку історію Осередку. Комісія із своїм завданням справилася. Однак ізза технічних причин це видання не появилось на бажаний час. Воно появиться з деяким запізненням. Зібрані Редакційною Комісією матеріали будуть найтривкішою пам'яткою і свідцтвом про працю Осередку за минулих 25 років.

Ювілейні святкування почалися виставкою матеріалів, що відносяться до історії Осередку. Виставка тривала від 15 до 23 листопада ц.р. Підготувала її Виставкова Комісія і мистець Маріян Борачок.

В суботу дня 22 листопада було вможливлено членству, а також і всьому заінтересованому громадянству, розважитися на Сумівському балі, який відбувся в Українському Домі «Дніпро». До речі: всі ювілейні імпрези відбулися в Домі «Дніпро», бо в ньому знаходиться домівка Осередку від 1955 р.

Наступного дня, 23 листопада, вранці була відслужена Св. Літургія в церкві Матері Божої в наміренні СУМ. Членство Осередку взяло в Богослуженні організовану участь. Св. Літургію відслужив о. д-р Павло Івахів.

Ювілейні святкування замкнуто бенкетом з мистецькою програмою, що відбувся тієї самої неділі в пообідніх годинах. В бенкеті взяло участь понад 400 осіб, в тому числі немало представників місцевих і позамісцевих організацій, товариств і установ.

Довелося творити два почесні столи. При першому з них зайняли місця: священники – о. д-р Павло Івахів і о. Павло Греськів, представники Крайової Управи СУМА – інж. Мирослав Шмігель – голова, Леся Балко і Михайло Лисак – члени, голова Ювілейного Комітету – Михайло Бельмега, голова Відділу УНКА і рівночасно майстер церемонії – Василь Шарван, теперішній голова Осередку (він був головою і передтим) – Іван Дроздовський, попередні голви Осередку – проф. Зенон Саган, Михайло Палцан, Ігор Чмола, Осип Ліщинський (прибув із Ютіки), Петро Бутрин, Василь Пристайко, Євген Луковський, Богдан Мороз, Василь Щавінський, Степан Горганюк і Володимир Ковалин. Не взяли участі в бенкеті колишні голови Осередку: Анатоль Гайдар, Павло Білецький (не живуть в Боффало). Крім названих уже за першим почесним

столом були ще: інж. Ярослав Пришляк – представник Пласту, Даша Процик – представниця ПАБНА, проф. Борис Губка – представник Укр. Нар. Помочі, Тадей Михаськів – представник ОВФ, Катря Мороз – представниця ОЖ ОЧСУ, д-р Іван і Зиновія Мосійчуки, Маріян Борачок, д-р Михайло Лоза.

При другому почесному столі бачили ми Сестер Службниць – учительок місцевої Парафіяльної Школи св. о. Миколая, інших представників організацій, товариств та установ, з яких назвемо Леоніда Царика – голову Парафіяльної Ради Укр. Прав. Церкви. Бачили ми при цьому столі почесних членів-сеньорів – Андрія Мороза (колишнього диригента сумівських хорів), Андрія Кравчука (колишнього диригента сумівської оркестри), Сильвестра Шиманського (довголітнього члена оркестри).

Бенкети, а особливо ювілейні бенкети, мають дві сторони: матеріальну й духову. На духовий зміст в нашому випадку склалися промови й привіти – виголошені в часі бенкету, як такої і мистецька програма. Сюди належить включити ще й відзначення, що їх признала Крайова Управа декотрим членам Осередку.

З промовами, чи з привітами, виступали: голова Ювілейного Комітету Михайло Бельмеґа, голова Крайової Управи інж. Мирослав Шмігель, булавний 9-ого Відділу ЮСУМА Юрій Крупа (дружинник), перший голова Осередку проф. Зенон Саган, Голова УНКА Василь Шарван, о. д-р Павло Івахів, о. Павло Греськів, голова Президії ОВФ боффалівської округи – Богдан Мороз, Станичний Пластової Станиці інж. Ярослав Пришляк, мистець Маріян Борачок (як приятель молоді), Головний Організатор Укр. Нар. Помочі проф. Борис Губка, голова Осередку Іван Дроздовський. Насліло багато письмових привітів, в тому числі і привіт від Центральної Управи СУМ.

Мистецьку частину виповнено точками – виконаними переважно сумівською молоддю. Виїмком була гуцульська оркестра (гуцульські трієсті музики), але й ця оркестра перед заснуванням в Боффало Гуцульського Товариства існувала при Осередку СУМА. Зрештою, самі члени оркестри є членами СУМА. Новістю відносно складу оркестри є молодий її член (сумівець) Михайло Ковків з Гомільтону. Крім гуцульської оркестри виступали гуртки молодшого й старшого Юнацтва зі збірними денлямаціями і співами, танцювальний гурток під проводом Акації Бельмеґи та сумівський квартет у складі: мгр. Христі Мороз, Олі Були, Наталки Були, Оксани Луновської; вони відспівали денільна пісень, при акомпанієменті Михайла Телюка. Може танцювальний гурток і квартет було створено тільки для цієї нагоди, то їх виступ однак промовляє за тим, щоб ці гуртки втримати й підтримати, бо при відповідному тренінгу вони стануть добрими мистецькими одиницями.

З нагоди Ювілею Крайова Управа наділила деяких членів відзначеннями, і так:

Проф. Зенонові Саганові признано почесне членство СУМ, інж. Богдан Мороз і інж. Микола Барицький стали визначеними членами СУМ;
дружиниці: Акація Бельмеґа й Ірина Сташків стали виховницями 2-ого ступеня, дружинник Юрій Крупа став виховником 1-ого ступеня.

Бенкет розпочато й закінчено молитвою, що її провели присутні отці.

Михайло Лоза

«Діброві» десять років

Маестро В. Кардаш з дружиною

Осінню цього року минуло 10 років існування хору Торонтського Осередку СУМ «Діброва».

Тепер, дивлячись у минуле, маємо змогу відтворити етапи росту цієї одиниці, відмітити її впливи на своє середовище, можливо й поробити передбачення стосовно її дальшого розвитку і прямування. Почавши з малого співацького гуртка, сьогодні праця «Діброви», крім співу, проявляється також в інших корисних ділянках.

Початки хору О СУМ «Діброва»

Десь у половині вересня 1965 року одного недільного соняшного попудня на першу пробу цього хору прибуло 12 юначок місце-

вого Осередку. Зібрав і передав їх п. Кардашеві тодішній культ.-освітній референт О-ку п. Володимир Крушельницький.

З'ясувавши завдання й цілі нашої праці та обов'язки і норми хорової поведінки, порядку і дисципліни, п. Кардаш перевів першу пробу. Багато юначок його дуже боялися, бо він виглядав дуже строгий і вимогливий. Із тих 12 юначок пізніше на пробах бувало лише 8 або 6. Все ж з часом, під умілою рукою п. Кардаша та маленька горстка розвинулася у співочий ансамбль, що нині знаний під назвою «Діброва».

Проби і мрії

Проби хору відбувалися кожного вівторка в Українському Домі, переважно в дитячій світлиці. Заохочений гарними успіхами, хор почав численно зростати та

Оля Одинська-Грод,
голова хору.

серйозніше ставитися до засвоєння хорових правил, знань та навиків. Поволі будувався його «репертуар». Думки й далекоїдучі пляни про виступи у Філядельфії, Нью-Йорку й Чикаго хористки сприймали радше як прояв доброго гумору п. Кардаша, а не як реальну можливість. В той час навіть найбільші фантасти з-поміж нас про такі поїздки і не наважувались мріяти – можна із перших хористок це підтвердить.

Та згодом час і наполеглива праця довели до здійснення навіть того, що зразу, здавалося, було в сфері недосяжних мрій. Ми справді концертували в тих містах, ми також досягнули те, про що п. Кардаш навіть у час найкращого гумору нам не натякав: ми обїхали з концертами Європу.

Склад і перші голови управи хору

Першим головою управи хору була Маріяна Стебельська, потім п-і Маркіяна Дубляниця-Гузар. До хору, крім дівчат, прийшли молодші пані, співачки з-поза СУМ і нашого середовища.

Яскравими, компетентними, подаваними щиро, з любов'ю поясненнями пісень і спробами належно інтерпретувати їх – ми самі збагачувалися, а згодом щось із того ми пробували передати слухачам. «Мр. Кардаш не належить до таких диригентів, що виконують музику співу тільки, так би мовити, розумово, механічно. Кардаш музику відчуває, для неї і нею живе, викладає в неї свою справді музикальну душу, постійно працює над поширенням і збільшенням діапазону знання і відчуття ньюансів української пісні». (О. С-тів, 3 липня 1965 р., «ГУ»).

Строї і виступи

Та перед тим ми пошили строї.

404

Хто мав справу з чимось подібним, робив щось подібного, той знає скільки це клопотів, труду, праці. Тут заслуговує на признання пані Лариса Кардаш, наша хористка та дружина диригента. Вона їх стилізувала та пошила з допомогою дівчат і пань з хору. (Перших 500 дол. на матеріал дав п. П. Микуляк).

У своїх стилізованих строях хор виступив перший раз 19 червня 1966 р. на 75-літтю поселення українців у Канаді на Всеканадській виставовій площі в Тотонті. За кілька тижнів хор танож брав участь (разом з «Прометеем») на Зустрічі українців Америки й Канади в Бофало та Здивізі СУМ на «Веселці». З того часу наші виступи на різних святах і академіях в Торонті і поза ним стали нормальним явищем. В репортажі з свята УПА в жовтні 1966 р. читаємо: «Короною вечора був виступ дівочого хору Осередку СУМ Торонта під керуванням мр. Василя Кардаша. Понад 60 дівчат-юначок у чудових стилізованих народніх строях наддністрянського типу (стилізувала п. ні Кардаш), уставлені півколом на сцені, радували і зворушували серця й очі учасників свята». («ГУ», 22.10.1966 р.).

Назва

Ранньою весною 1967 р., після спроб бути дівочою частиною «Прометеея» та після, деякий час пропонованої, але не вкоріненої назви «Аркадія», хор остаточно прийняв назву «Діброва», і статус цілком окремої (від «Прометеея») одиниці. У хорі на той час зареєстровано понад 90 хористок. По уступленні пані Гузар, обов'язки голови сповняла пані Марія Сорока, а після неї – Богданка Служала.

Перший концертний виступ

В ті часи вже не квестіоновано участі «Діброви» на різних імпрезах. Чисельно і мистецько хор настільки розвинувся, що його всі радо вітали. Однак «права» на концертний виступ ще «не мав».

Перед другим виїздом «Прометей» на концерт до Чикаго (1968 р.) питання концертувальної зрілості «Діброви» стало на весь зріст. Частина «Прометей» була категорично проти нашої співучасті в концерті, мотивуючи це нашою «зеленістю». Однак п. Кардаш повів діло так, що ми таки були включені у програму, хоч дехто з прометеївців у протесті навіть не поїхав на концерт.

На наше щастя чикагівська публіка прийняла нас надзвичайно тепло, ентузіастично. (І ми таки співали!). Так наше перше «бойове» (концертне) хрещення випало вдало, і з тих пір ми набули «право горожанства» на концертній сцені. «Виступ дівочого хору полонив залю до решти. Зовнішня презентація дуже гарна. Стильові українські одяги та наше пишне жіноцтво самим своїм виглядом захопили усіх, а коли забрили голоси, то зала, мов очарована, слухала...» – писав у репортажі з концерту п. Іван Масляк («ГУ», 18 травня 1968 р.).

Широковідома співачка Ія Мациук у своїй темпераментній промові на поконцертному прийнятті не щадила нам найвищих похвал і признань, а п. Кардаш кількакратно звала просто чарівником, чародієм, що зачаклував не лише підвладних ансамблістів але також і публіку. «Усі три мистецькі одиниці повністю полонили українське Чикаго... Побачити на сцені 80 юначок – це подив. Сам вигляд дівчат-красунь, стильово одягнених викликає захоплення, радість і гордість, що ще є молодь, яка творить велике діло. Молодь, яка розуміє, що плекання української культури на чужині повинно йти невинно вперед. ...Співаючи з душі хористки промовляють до душі кожного слухача. ...Під час прийняття ряд громадян висказували своє захоплення диригентом, хорами і танцювальною групою» (Степан Голяш, «ГУ», 25.5.1968 р.).

Так багато пишемо про один концерт бо він був переступленням великого порога у нашому дальшому рості і розвитку. Отак одна з наших ранніх неосяжних мрій (і нібито жартома ставлених п. Кардашем цілей) була досягнута: ми концертували в Чикаго.

Марійна Вітер
пресреферентка
хору «Діброва»

НА ЮВІЛЕЙНИЙ ДАР СУМ

Одержали Почесні Грамоти і звання Фундаторів СУМ:

*ЗСА: Український Народний Союз, Джерсі Сіті – 1000 дол.
Австралія: Український Культурний Клуб, Сідней – 350 дол.*

Одержали Почесні Грамоти і звання Меценатів СУМ:

*ЗСА: Пані Марія П'ятка, Нью Йорк – 125 дол.
Канада: Володимир Шарко, Саскатун – 125 дол.
Бельгія: Пані Дарія Шийківна, Вав – 5000 бфр.
Вел. Британія: Товариський Клуб СУБ, Лондон – 50 ф.ст.*

**Всім Щедрим Жертводавцям складає щире подяку ЦУ СУМ
Хто черговий?**

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСФОНД «АВАНґАРДУ»

ЗСА

Нью Йорк
Чікаґо

З поминок сл.п. І. Юшкевича – 25 дол
О-к ім. Крут – 25 дол. (також на «Крилаті» – 25 дол.)

Барабу

Команда VII Крайової зустрічі Дружинників – 100 дол.

Йонкерс

зб. л. ч. 59 на суму – 129 дол., збірщик – осередок
По 5 дол.:

В. Шур, С. Пашлик, В. Уздейчук, Д. Мотрук,
Д. Глушко, С. Гаврилук, І Бундзяк, П. Костечко,
В. Кульчицький, А. Стахів, І. Пришляк, П. Шка-
фаровський, М. Мурашук(?), Зварич, Т. Рошко,
Кіра, Д. Івасютин, В. Козицький, М. Сидор, В.
Коцур, Р. Глушко, М. Бурчак, М. Іванів, М. Шаш-
кевич.

По 3 дол.: М. Кіцюк, О. Дашко, П. Рисуко.

Франція

Круа
Париж

І. Свідерський – 10 ффр.

І.П. Копчук – 5 ффр.

З Весілля Богданки Дратвінської і В. Кукловсь-
кого – 150 ффр.

Канада

Бімсвіл

зб. листа ч. 63, збирав Д. Гетьманчук – 26 дол.
по 5 дол. склали: Д. Гетьманчук, М. Приймак,
Я. і О. Приймак; по 2 дол. – М. Берекета,
В. Ярема, І. Андрушко, І. Червоник, П. Вирі-
моба; по 1 дол. – В. Юренко.

Вінніпег

П-тво Підгірні з нагоди новосілля – 20 дол.
(також на «Крилаті» – 20 дол.)

Бельгія

Льєж

З весілля Гані Фединяк з Петром Згуеля – 860 бфр.

Австралія

Канберра

Зб. л. ч. 11, збирав П. Залуцький – 29 австр. дол.
По 5 дол. – Ф. Залуцький, інж. С. Місько, П. Грін;
по 3 дол. – о. Д. Сенів, В. Ковальчук;
по 2 дол. – М. Мігус, Г. Гіряк, М. Кучерко,
І. Поїдинець

Великобританія

Сляв
Лондон

Зб. л. ч. 133 – ф.ст. 13.50

Мих. Бутинський – ф.ст. 0.50

Всім жертводавцям і збірщикам щира подяка, а Молодій Парі Щас-
ливих і Многих Літ!

VIII КРАЙОВИЙ З'ЇЗД ТУСМ АМЕРИКИ

В днях 27-28 вересня 1975 р. відбувся у Філядельфії VIII з черги Крайовий З'їзд Товариства Української Студіюючої Молоді ім. Міхновського (ТУСМ). В З'їзді взяли участь представники студентських громад із 8-ох осередків – разом 51 делегат. Крім того прибули студенти-гості та представники інших громадських установ та організацій.

Голова ТУСМ-у друг Аскольд Лозинський відкрив З'їзд, закликаючи присутніх хвилиною мовчанки вшанувати пам'ять бл.п. д-ра Михайла Сосновського, покійного голови сеньорату ТУСМ-у.

До президії покликано: Ігор Дябога – голова, Л. Кий – заступниця та Ірина Столяр і Нуся Вох – секретарки. На З'їзд наспіли привіти різних організацій. Більшість таки усно привітали Збори, бажаючи успішного проведення та корисної праці на студентсько-громадському полі.

В програмі Крайового З'їзду, крім обрання нових органів та звітів, були ще доповіді на студентські, політичні та загально-громадські теми. В панелі «Зовнішня діяльність українців у діаспорі» взяли участь ред. Я. Гайвас, інж. Б. Федорак, Є. Іванців та Р. Зварич. Л. Іваськів виголосив доповідь на тему: «Завдання українського студентства, зокрема ТУСМ». В дискусіях раз-у-раз виринала справа членства ТУСМ-у, яке останніми часами позначається великим спадом, з тим, що дуже мало нового допливу. Студентський загал прямо не цікавиться

ширше українською справою, або й взагалі стоїть від неї осторонь.

Новообрана Управа, очолена подругою Галиною Климук, поставила собі за завдання зацікавити молодих студентів працею ТУСМ-у.

Галина Климук – учителька з професії і активна громадська діячка, головно на полі виховання молоді в СУМ та в українській гімназії св. Юра в Нью Йорку ніколи не відмовлялась від послуг українській громаді. Вона також активно вилучалась в різні комітети, які виступають в обороні Нескорених.

В останніх часах Галя Климук цікавиться також рухом українського жіноцтва на еміграції, беручи участь в різних конференціях, крайових та міжнародних (в Мехіко).

Крайовий З'їзд ТУСМ-у закінчився успішно при спільній вечері всіх делегатів та гостей в залі української католицької церкви Христа Царя. До нової Управи, крім Галі Климук, увійшли: М. Федотів і Р. Зварич – заступники голови на Захід і Схід, Н. Вох – секретар, І. Поталенко – скарбник, А. Прятка – пресовий референт, Л. Іваськів – політичний референт, Л. Іваськів – політичний референт, Я. Лемєга й В. Зарицький – члени. До Контрольної комісії увійшли: Л. Кий – голова, О. Дацьків і І. Столяр – члени. Товариський Суд очолили М. Биць – голова та І. Зварич і А. Мельничук – члени.

Щастя Бажаємо

В дні 28.6.1975 р. звінчалися в церкві святої Покрови в Льеж, Бельгія, Анна ФЕДИНЯК і Петро ЗГВЕЛІЯ. Вінчав о. ген. вікарій Григорій Фуканичик.

Ганя Фединяк, довголітня учасниця сумівських таборів, активна сумівка. Петро Згвелія, абітурієнт Української Малої Семінарії в Римі, і хоч італієць, проте духом українець, і, очевидно, плинно говорить по українськи. Петро студіював спершу на Римському Університеті, закінчивши тут філософію ступенем докторату, відтак славістику на Неапольському Університеті.

Весілля відбулося в гарній залі при великій участі гостей. З ініціативи п. Василя Козицького проведено збірку на Фонд Патріярха і на українську пресу: разом 4720 бфр. На «Авангард» призначено 860,- бфр.

Молодій Парі бажаємо Щастя і Многих Літ, а Жертводавцям щира подяка.

В суботу 27. липня 1975 р. звінчалася молода сумівська пара – Любомира Мисів і Іван Зварич. Тайну одруження довершив о. крилошанин Микола Павлишин, парох Церкви Покров Пресвятої Богородиці в Клівленді й Нармі, Огайо.

Одружена пара є сумівцями від 7 років, Любомира в Осередку в Янгставні, а Іван Зварич в Клівленді. Любомира закінчила Янгставні Стейт Університет і тепер учителює. Іван студіював хемію в Болден Волес в Беррі і Клівленд Стейт Університеті. Відбув військову повинність і закінчив підстаршинську школу. Був двічі булавним в Осередку в Клівленді.

Під час весільного прийняття, якого старостою був Голова Парафіяльної Ради д-р Зенон Голубець, переведено збірку на добродійні цілі в сумі 292,00 дол., з чого розділено: 175.00 на Патріярший Фонд, 60.00 на Радіо-програму Визвольного Фронту, а 57.00 на «Авангард» і «Крилаті».

Многих і Щасливих Літ!

ЗАГАЛЬНІ ТЕМИ

О. Новаць: Коли кінець є початком.....	329
Т. Дрозд: Перший Листопад.....	332
М. Верес: Листопад (поезія).....	336
В. Чорновіл: Звернення В. Чорновола до През. Форда.....	337
В. Чорновіл: Вирок В. Чорновола і його Коментар.....	340
...: Розмова з А. Сахаровим.....	345
СПС: Українська делегація в Евр. Парляменті.....	347
СПС: Реакція Солженіцина на інтервенцію в Евр. Парляменті.....	348
СПС: Справа Петиції.....	349
...: Відійшла провідна людина.....	350
Б. Губна: Приклад гідний наслідування.....	351
С. Саміла: Міжнародний Фестиваль Фолкльору в Сан Павло (Бразилія).....	352

ІДЕОЛОГІЧНІ ТЕМИ

Т. Ніж: Чому я маю бути націоналістом.....	354
--	-----

ПОЕЗІЯ - ПРОЗА

Л. Храплива: Листок.....	356
А. В'ярінінські: «Заозер'я».....	358
М. Шафовал: Глечик (продовження).....	362

НАУКА - КУЛЬТУРА - МИСТЕЦТВО

Б. А.-Давидович: Культура Української Мови.....	366
Д-р В. Попович: Юрій Кульчицький.....	371

ВИХОВНИКИ

Н. Ушинський: Сімейне виховання в творах Костянтина Ушинського.....	379
Д-р І. Головінський: Іdealізм і прагматизм виховного ідеалу.....	384

МІЖНАРОДНИКИ

О.Н.: Конференція АБН-ЕРС в Мюнхені.....	387
...: Заява Конференції Молоді АБН-у і ЕРС-у.....	390

ФІЗКУЛЬТУРНИКИ

Д-р С. Зошун: Підстави здоров'я.....	392
--------------------------------------	-----

СУМ В ДІІ

...: Співка Української Молоді Америки відзначила 50-ліття СУМ.....	396
...: Програма VII Кр. Зустрічі і її проведення.....	397
...: Якість учасників VII Зустрічі Дружинників.....	398
...: Резолюції схвалені VII Кр. Зустріччю Дружинників СУМ Америки.....	399
М. Поза: 25-ліття О-ку СУМА в Боффало.....	401
М. Впер: «Діброві» десять років.....	403
...: Ювілейний дар СУМ.....	405
...: Пожертви на пресфонд «Авангарду».....	406

УКРАЇНСЬКЕ СТУДЕНТСТВО В СВІТІ

...: VIII Крайовий З'їзд ТУСМ Америки.....	407
--	-----

ЩАСТЯ БАЖАЄМО А. Феденяк і П. Згвелія та Л. Мисів і І. Зварич.....	408
--	-----

На обкладинці: Ю. Кульчицький - Ангел, дереворит.....	I
Лямпа, кераміка.....	IV

